

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต
3. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ

ความหมายของเจตคติ

คำว่า “เจตคติ” ตรงกับภาษาอังกฤษ “Attitude” มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า “Aptus” แปลว่า โน้มเอียง เหมาะสม มีผู้ใช้คำอื่นในความหมายเดียวกันเช่น “ทัศนคติ”

นิวคัมป์ (Newcomb, 1954, p. 128 อ้างอิงใน อัมพา ซองทุมมินทร์, 2542, หน้า 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เจตคติเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ที่มนุษย์เราได้รับเข้ามา เจตคติจะส่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรม 2 ลักษณะ คือ การแสดงออกในลักษณะของความพอใจ เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย

กู๊ด (Good, 1957, p. 48 อ้างอิงใน อัมพา ซองทุมมินทร์, 2542, หน้า 10) ได้กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง อาจเป็นการเข้าหาหรือหนี หรือต่อต้านสภาพการณ์บางอย่าง เช่น รัก เกลียด กลัว ไม่พอใจต่อสิ่งนั้น ๆ

แมคโดนัลด์ (McDonald, 1959, p. 546 อ้างอิงใน อัมพา ซองทุมมินทร์, 2542, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติ คือ ความโน้มเอียงหรือสภาวะความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมออกมาในทางใดทางหนึ่ง

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, หน้า 3) กล่าวว่า เจตคติเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ์ (2527, หน้า 117-118 อ้างอิงใน รัชนีกร ฤดีรัชต์, 2546, หน้า 46) ได้ให้ความหมายว่า “เจตคติเป็นกิริยาท่าที ความรู้สึกกรวม ๆ ของบุคคลที่เกิดจากความพร้อมหรือความโน้มเอียงของจิตใจหรือประสาท ซึ่งแสดงออกเพื่อโต้ตอบต่อสิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยจะแสดงออกในทางสนับสนุนเห็นดีเห็นชอบด้วยหรือต่อต้านไม่เห็นดีเห็นชอบด้วยก็ได้”

บุญเรือน ปรีชาธรรมรัตน์ (2535, หน้า 13 อ้างอิงใน อัมพา ของทุมมินทร์, 2542, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติ คือ ความคิดเห็นซึ่งประกอบด้วยความรู้ ความรู้สึก และแนวโน้มของบุคคลที่จะปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งความคิดเห็นเหล่านี้เป็นผลเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

จากที่ได้กล่าวมา พอสรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อาจเป็นบุคคลหรือสิ่งของ และเป็นตัวที่จะชี้แนวทางในการแสดงพฤติกรรม กล่าวคือ ถ้ามีเจตคติไม่ดี ก็จะมีแนวโน้มที่จะไม่เข้าหาโดยการถอยหนี หรือต่อต้านในการแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ถ้าตัวบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดแล้ว ย่อมมีโอกาสที่จะแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งนั้นมากขึ้นด้วยเหตุนี้ การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์จึงมีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจเรื่อง เจตคติ เพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการกระทำ

ระดับของเจตคติ

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2522, หน้า 11 อ้างอิงใน รัชนีกร ฤดีรัชต์, 2546, หน้า 46) ได้แบ่งเจตคติออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. เจตคติเชิงนิมมาน เป็นการแสดงออกในลักษณะความพึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ ปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ
2. เจตคติเชิงนิเสธ เป็นการแสดงออกในลักษณะตรงกันข้ามกับเจตคติเชิงนิมมาน ได้แก่ ไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ยินดี ไม่ร่วมมือ ไม่ทำตาม เป็นต้น
3. เจตคติที่เป็นกลาง เป็นการแสดงออกในลักษณะที่ไม่เป็นทั้งเจตคติเชิงนิมมาน และเจตคติเชิงนิเสธ เช่น อยู่ระหว่างกลางไม่เข้าข้างใดข้างหนึ่ง รู้สึกเฉย ๆ ไม่ถึงกับชอบหรือเกลียด เป็นต้น

คณะอนุกรรมการพัฒนาการสอนและผลิตวัสดุอุปกรณ์การสอนวิทยาศาสตร์ (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2525, หน้า 55 อ้างอิงใน รัชนีกร ฤดีรัชต์, 2546, หน้า 46) เจตคติเชิงลบ เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในลักษณะของความไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย อาจทำให้บุคคลเกิดความเบื่อหน่าย ซิงซัง หรือต้องการหนีให้ห่างสิ่งนั้น

องค์ประกอบของเจตคติ

เซฟเวอร์ (Shaver, 1977, pp. 167 – 170 อ้างอิงใน อัมพา ซองทุมมินทร์, 2542, หน้า 11) กล่าวว่า องค์ประกอบทั้งสามด้านนี้จะต้องมีความสอดคล้องกัน ถ้าองค์ประกอบด้านใดด้านหนึ่งเปลี่ยนแปลงไป เจตคติของบุคคลนั้นก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย เจตคติประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้ (Cognitive Component) หมายถึง การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับวัตถุหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งเหล่านี้ด้วย

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งเร้าที่เขารับรู้ อาจจะเป็นไปในทางดีหรือไม่ดี ถ้าบุคคลมีความรู้สึกไม่ดีต่อสิ่งใด บุคคลก็จะไม่ชอบสิ่งนั้น ถ้าบุคคลมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งใด ก็จะชอบสิ่งนั้น

3. องค์ประกอบทางด้านแนวโน้มที่จะกระทำ (Behavioral Component) หมายถึง ความโน้มเอียงของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตน คือการยอมรับหรือไม่ยอมรับ ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ

เอนกกุล กริแสง (2526, หน้า 192-193 อ้างอิงใน อัมพา ซองทุมมินทร์, 2542, หน้า 12) กล่าวถึง เจตคติว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ

1. องค์ประกอบทางความคิด ได้แก่ ความคิดเห็น ความรู้ ความเชื่อ และค่านิยม
2. องค์ประกอบทางความรู้สึก ได้แก่ อารมณ์ ความชอบ ไม่ชอบ สนใจ ไม่สนใจ
3. องค์ประกอบทางพฤติกรรม ได้แก่ ความพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง

ฟรีแมน (Freeman, 1970, p. 244 อ้างอิงใน อัมพา ซองทุมมินทร์, 2542, หน้า 12) ได้จำแนกองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 ประการ ดังนี้

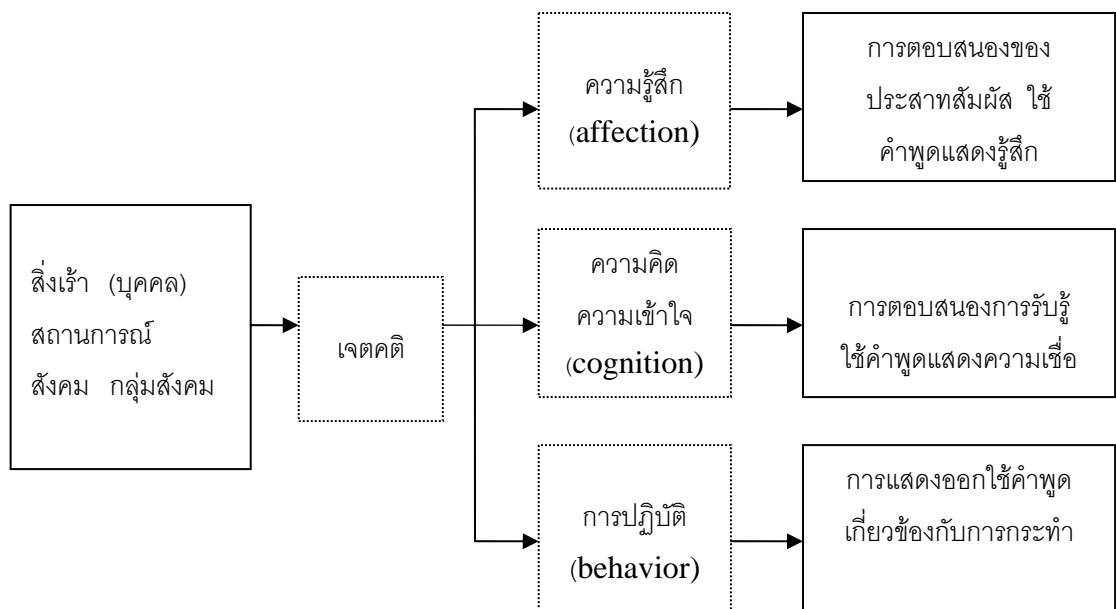
1. องค์ประกอบทางด้านกรรับรู้ (Cognitive Component) เป็นเรื่องการรับรู้ของบุคคลในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาจเป็นการรับรู้เกี่ยวกับวัตถุ สิ่งของ บุคคล หรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ว่ารู้สิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนั้นได้อย่างไร รู้ในทางที่ดีหรือไม่ดี ในทางบวกหรือทางลบ ซึ่งจะก่อให้เกิดเจตคติ ถ้าเรารู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดี เราก็จะมีเจตคติต่อสิ่งนั้นในทางที่ดี และถ้ารู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ไม่ดี เราก็จะมีเจตคติไม่ดีต่อสิ่งนั้นด้วย ถ้าเราไม่รู้จักสิ่งใดเลยเจตคติก็จะไม่เกิดขึ้น หรือไม่มีสิ่งใดในโลก เราก็จะไม่เกิดเจตคติต่อสิ่งใด ๆ เลย

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component of Feeling Component) เป็นองค์ประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งถูกเร้าขึ้นจากการรู้นั้น เมื่อเราเกิดความรู้อะไรสิ่งใดแล้ว จะทำให้เราเกิดความรู้สึกในทางที่ดีหรือไม่ดี ถ้าเรารู้สึกต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด

ในทางที่ไม่ดี เราก็จะไม่ชอบหรือไม่พอใจในสิ่งนั้น ซึ่งความรู้สึกนี้จะทำให้เกิดเจตคติในทางใดทางหนึ่ง คือ ชอบหรือไม่ชอบ ความรู้สึกนี้เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะเปลี่ยนแปลงได้ยากมาก ไม่เหมือนกับความจริง (Facts) ต่าง ๆ ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าถ้ามีเหตุผลเพียงพอ

3. องค์ประกอบทางด้านแนวโน้มในเชิงพฤติกรรมหรือการกระทำ (Action Tendency component or Behavioral Component) เป็นความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งนั้น ๆ ในทางใดทางหนึ่ง คือ พร้อมที่จะสนับสนุน ช่วยเหลือ หรือในทางทำลาย ชัดขวาง ต่อสู้ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของเจตคตินั้นอาจแบ่งได้ 3 ด้าน คือ 1. ความคิด ความรู้ 2. ความรู้สึก 3. การแสดงพฤติกรรม ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 1 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบเจตคติ

(Resenberg and others, 1960, p.3 อ้างอิงใน รัชนิกร ฤดีรัชต์, 2546, หน้า 48)

ลักษณะของเจตคติ

เจตคติมีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้ (เจดศักดิ์ โฆวาสินธุ์, 2520, หน้า 40 – 41 อ้างอิงใน รัชนิกร ฤดีรัชต์, 2546, หน้า 48)

1. เจตคติเป็นผลหรือขึ้นอยู่กับสิ่งที่บุคคลประเมินผล ที่สิ่งเร้าด้วยแปรเปลี่ยนมาเป็นความรู้สึกภายใน ที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการที่จะแสดงพฤติกรรม
2. เจตคติของบุคคลจะแปรค่าได้ในด้านคุณภาพ และความเข้ม โดยจะครอบคลุมช่วงเจตคตินั้น ซึ่งจะแปรค่าได้ทั้งมาก ปานกลาง และน้อย นั่นคือเจตคติจะมีทั้งทางบวกและทางลบ
3. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้มากกว่าเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นเอง หรือเป็นผลมาจากลักษณะโครงสร้างภายในตัวของบุคคลหรือวุฒิภาวะ
4. เจตคติขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าเฉพาะอย่างทางสังคม
5. เจตคติที่บุคคลมีต่อสิ่งเร้าที่เป็นกลุ่มเดียวกัน อาจจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน
6. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วจะมีลักษณะคงที่ และเปลี่ยนแปลงได้ยาก

การเกิดเจตคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, หน้า 91-93) กล่าวถึงแหล่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดเจตคติไว้ 4 แหล่ง ดังต่อไปนี้ คือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experiences) วิธีการหนึ่งที่เราเรียนเจตคติคือ จากการมีประสบการณ์เฉพาะอย่างกับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเจตคตินั้น ตัวอย่าง เช่น ถ้าเรามีประสบการณ์ที่ดีในการติดต่อกับบุคคลหนึ่ง เราจะมีความรู้สึกชอบบุคคลนั้น ในทางตรงข้ามถ้ามีประสบการณ์ที่ไม่ดีก็จะมีความรู้สึกไม่ชอบบุคคลนั้น
2. การติดต่อสื่อสารข่าวสารกับบุคคลอื่น (Communication form others) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบุคคลในครอบครัว ตัวอย่างเช่นเด็กได้รับการสั่งสอนหรือบอกจากผู้ปกครองเสมอว่า “การขโมยสิ่งของคนอื่นไม่ดี” เด็กก็จะมีเจตคติเช่นนั้น
3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Mode) เจตคติบางอย่างถูกสร้างขึ้นจากการเลียนแบบผู้อื่น ตัวอย่าง เช่น มารดาของนาย ก. กล่าวเสียงฟ้าร้อง นาย ก. จึงมีเจตคติต่อเสียงฟ้าร้องว่าเป็นสิ่งที่น่ากลัว
4. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) เจตคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากสถาบัน เช่น โรงเรียน สถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา หน่วยงานต่าง ๆ ฯลฯ สถาบันเหล่านี้จะเป็นแหล่งที่มา และสิ่งช่วยสนับสนุนให้เกิดเจตคติบางอย่างได้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, หน้า 122 – 124) ระบุว่ากระบวนการเกิดเจตคติหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติมี 3 อย่างคือ

1. การยินยอม (Compliance) การยินยอมจะเกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลยอมรับสิ่งที่มีอิทธิพลต่อเขา และเพื่อมุ่งหวังจะให้เกิดความพึงพอใจจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลนั้น
2. การเลียนแบบ (Identification) การเลียนแบบเกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับสิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้น ซึ่งการยอมรับนี้เป็นผลมาจากการที่เขาต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดี หรือที่พอใจระหว่างตัวเขากับบุคคลหรือกลุ่มหนึ่ง
3. ความต้องการ (Internalization) จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นยอมรับสิ่งที่มีอิทธิพลเหนือกว่า อันสืบเนื่องมาจากสิ่งนั้นตรงกับความต้องการภายในของบุคคลนั้น

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนเจตคติ

เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ ดังที่ ไทแรนดิส (Triandis, 1971, pp. 142- 152 อ้างอิงใน รัชนิกร ฤติรัชต์, 2546, หน้า 50) กล่าวถึงวิธีการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติได้นั้น สามารถทำได้ดังนี้

1. โดยการให้ได้รับข้อมูลใหม่ในทุกแง่ทุกมุม จากบุคคลอื่น หรือผ่านทางสื่อมวลชน การให้ข้อมูลใหม่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบของเจตคติทางความรู้ การรับรู้ และมีผลถึงอารมณ์ และผลการปฏิบัติของบุคคลด้วย
2. จัดประสบการณ์ใหม่ เช่น จัดให้คนที่มีความคิดที่ไม่ตรงกันไปอยู่ค่ายพักแรมด้วยกัน ให้มีโอกาสทำสิ่งต่าง ๆ ร่วมกัน และแก้ปัญหาพร้อมกันโดยไม่มีผู้อื่นเข้าไปเกี่ยวข้อง
3. ปล่อยให้เกิดอารมณ์กลัว เช่น เด็กไม่ชอบแปรงฟันก็ใช้วิธีหารูปภาพหรือภาพยนตร์ ที่แสดงถึงผลร้ายของการไม่แปรงฟันนำมาให้เด็กดู
4. โดยการได้รับประสบการณ์ตรงจากการกระทำ และมีส่วนร่วมกิจกรรม โดยการปฏิบัติจริง
5. โดยการบังคับให้ปฏิบัติในแนวทางที่แตกต่างจากเจตคติเดิม เช่น การออกข้อบังคับเปลี่ยนแปลงมาตรการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
6. การใช้อิทธิพลกลุ่ม คนเราต้องเป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และต้องการการยอมรับจากกลุ่มนั้นด้วย ดังนั้นอิทธิพลของกลุ่มมีผลต่อเจตคติของบุคคล

7. การสร้างความหวังใหม่ วิธีนี้จะชี้ให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ หลังจากการทำตามวิธีใหม่ ชี้แจงให้เขาเห็นความต้องการของแต่ละบุคคลจะประสบความสำเร็จอย่างไร ซึ่งควรกระทำพร้อมกับการให้การเสริมแรงใจ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

การเปลี่ยนแปลงเจตคติและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, หน้า 125-146) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเจตคติอยู่หลายทฤษฎี ได้แก่

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงเจตคติของนักวิชาการมหาวิทยาลัยเยล (The Yale Attitude Change Approach)

คาร์ล ฮอฟแลนด์ (Carl Hovland) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยเยล เชื่อว่าองค์ประกอบของเจตคติด้านความรู้สึก (Affective Component) สามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยความคิดหรือความเชื่อ (Cognitive Component) ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น หมายความว่า การเรียนรู้ข้อมูลใหม่โดยผ่านการสื่อสารที่จูงใจหรือโน้มน้าวจิตใจ (Persuasive Communication) จะเปลี่ยนแปลงความเชื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจะให้ข้อมูลที่จะสนับสนุนให้เกิดความเชื่อที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การใส่ใจ (Attention) หมายถึง หลักการ ดึงความสนใจให้ผู้รับฟังเกิดความตั้งใจที่จะรับฟังข่าวสารนั้น

ขั้นตอนที่ 2 ความเข้าใจ (Comprehension) หมายถึง การทำความเข้าใจข่าวสารว่าสามารถทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้มากน้อยเพียงใด

ขั้นตอนที่ 3 การยอมรับ (Acceptance) หมายถึง การยอมรับข่าวสารนั้นมีมากน้อยเพียงใด

ขั้นตอนที่ 4 ความคงอยู่ (Retention) หมายถึง การเก็บจดจำข่าวสารนั้นว่าขึ้นใจระดับใด

ทฤษฎีพลวัตของกลุ่ม (The Group Dynamics Approach or The Michigan Group Dynamics Approach)

Kurt Lewins แห่งมหาวิทยาลัยมิชิแกนเป็นผู้ตั้งแนวความคิดนี้ ซึ่งมีอยู่ว่ามนุษย์เป็นมากกว่าผู้รับข่าวสารซึ่งอยู่โดดเดี่ยวและถูกชักจูงได้อย่างเดียว แต่มนุษย์นั้นอยู่ในสังคมที่ไม่มีอิสระต่อกัน แต่ต้องเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์เปลี่ยนเจตคติหรือความเชื่อ

ทฤษฎีการขัดแย้งทางความคิด (Cognitive Dissonance Theory)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, หน้า 126-146) กล่าวว่า เจตคติของบุคคลสามารถถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี

วิธีที่ 1 บุคคลได้รับข่าวสารต่าง ๆ จากบุคคลอื่นหรือจากอุปกรณ์สื่อสารมวลชน ข่าวสารที่ได้รับนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของเจตคติทางด้านความรู้ หรือการรับรู้ (Cognitive Component) เป็นที่เชื่อกันว่า ถ้าส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบด้านอื่นจะมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงได้ด้วยเช่นเดียวกัน เช่น ถ้าส่วนประกอบด้านทัศนคติ ด้านความรู้ (Cognitive Component) เปลี่ยนแปลงก็มีแนวโน้มทำให้ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ (Affective Component) และส่วนประกอบทางด้านการปฏิบัติ (Behavioral Component)

วิธีที่ 2 เจตคติอาจเปลี่ยนแปลงโดย บุคคลนั้นได้รับประสบการณ์ตรง เช่น บุคคลหนึ่งอาจไม่ชอบพอนิโกร แต่ถ้าได้มีการพบปะนิโกรที่มีความประพฤติเรียบร้อย พุดจาดี ฉลาด สิ่งเหล่านี้ทำให้ความไม่ชอบนิโกรเปลี่ยนแปลงได้

พัชรี วรกวิน (2522, หน้า 74) สถานการณ์ทางสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ประกอบด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. การแนะนำให้เปลี่ยน (Suggestion Situation) การแนะนำมี 2 วิธีคือ แนะนำตามปกติ คือ คำแนะนำจากกลุ่มเพื่อน ผู้มีความสำคัญทางสังคม หรือแก่ตนเอง หรืออีกวิธีหนึ่งก็คือ การสะกดจิต ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการสัมผัสและการเคลื่อนไหว

2. การทำให้เกิดการคล้อยตาม (Conformity Situation) เป็นการสื่อสารโดยการบอกให้ทราบว่ากลุ่มที่คล้ายกับท่านมีความคิดเห็นเป็นอย่างไร เป็นการแนะนำให้เกิดความรู้สึกขึ้นมาเองว่าสมควรจะเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มอื่นหลังจากที่ได้รับข่าวสารบอกเล่าแล้ว

3. การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน โดยมีผู้นำอภิปรายและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

4. การใช้ข้อมูลชักจูง (Persuasive Messages) เป็นการใช้ข้อมูลที่มีความสำคัญในด้านนี้หรือกลุ่มที่เหมือนกันมากเท่าใดก็จะทำให้คนเปลี่ยนเจตคติได้มากขึ้นเท่านั้น ผู้รับจะไม่มีสิทธิ์โต้แย้งคัดค้านหรือแสดงความคิดเห็นต่อที่มาของข้อมูล

5. การปลูกฝังความเชื่อ (Intensive Indoctrination) เช่น การอบรมเลี้ยงดู การล้างสมอง การขีดยาให้ประสาทหลอน การทรมานต่อกายเพื่อให้ประสาทเกิดความอ่อนแอ

เอ็ดเวิร์ด (Edwards, 1957, pp. 200-202 อ้างอิงใน แสงดาว วัฒนาสกุลเกียรติ, 2547 หน้า 65) ที่ได้สรุปหลักการเปลี่ยนเจตคติไว้ว่า เจตคติจะเปลี่ยนแปลงได้เมื่อได้รับการจูงใจใหม่เมื่อเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์โดยตรง เมื่อบุคคลได้รับความความรู้ใหม่เพิ่มเติมและยอมรับในคุณสมบัติหรือสถานการณ์ของสิ่งนั้น ๆ และเมื่อมีการกระทำหรือมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง

กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์ (2528, หน้า 232-233) ได้กล่าวว่า การสร้างหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางที่ดีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนนั้นจะต้องให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำเองและมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสิ่งนั้น ๆ เช่น การสอนหัวข้อบางอย่างควรแบ่งเป็นกลุ่มให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าทดลองด้วยตนเอง ผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจจากภูมิปัญญาต่อบทเรียนนั้น ๆ ทำให้ทัศนคติที่เคยไม่ดีต่อบทเรียนนั้นลดลงและในที่สุดกลายเป็นทัศนคติที่ดีได้

การเกิดพฤติกรรมด้านเจตคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520, หน้า 14-20) การที่บุคคลจะเกิดพฤติกรรมด้านเจตคติได้นั้น แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรับ (Receiving or Attending) ขั้นของการรับหรือการให้ความสนใจนี้ เป็นขั้นที่แสดงว่าบุคคลนั้นได้ถูกกระตุ้นให้รับทราบว่ามีความรู้หรือสิ่งเร้าบางอย่างปรากฏอยู่และบุคคลนั้นจะมีความยินดีหรือมีภาวะจิตใจที่พร้อมที่จะรับสิ่งเร้า นั้น หรือให้ความสนใจต่อสิ่งเร้า นั้น การรับหรือการให้ความสนใจนี้ เป็นขั้นของสภาพจิตใจขั้นแรกที่จะนำไปสู่สภาพจิตใจในขั้นต่อไป แต่เนื่องจากคนเรามีประสบการณ์เดิมซึ่งอาจจะได้จากการเรียนรู้ (ชนิดเป็นทางการก็ได้) จาก

1.1 ความตระหนัก (Awareness) ความตระหนักนี้เกือบจะคล้ายพฤติกรรมขั้นแรก ของพฤติกรรมทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Domain) คือ ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง (Knowledge) แต่มีข้อแตกต่างตรงที่ว่า ความตระหนักนี้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการจำ หรือ ความสามารถที่ระลึกได้ แต่ความตระหนักนี้ หมายถึงการที่บุคคลได้ถูกคิด หรือการเกิดขึ้นใน ความรู้สึกว่ามีสิ่งหนึ่ง มีเหตุการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งการรู้สึกว่ามี หรือการได้ถูกคิดถึง สิ่งใดสิ่งหนึ่งนี้เป็นความรู้สึกที่เกิดในสภาวะของจิตใจ แต่ไม่ได้แสดงว่าบุคคลนั้นสามารถจำได้ หรือระลึกได้ถึงลักษณะเฉพาะบางอย่างของสิ่งนั้น

1.2 ความยินดีหรือเต็มใจที่จะรับ (Willingness to Receive) ในขั้นนี้ผู้เรียนเกิด ความพึงพอใจที่จะรับสิ่งที่มากระตุ้นความรู้สึกเอาไว้ เช่น การให้ความสนใจอย่างดีขณะที่ผู้อื่น กำลังพูด เป็นต้น

1.3 การเลือกรับหรือการเลือกให้ความสนใจ (Controlled or Selected Attention) สภาวะจิตใจในขั้นนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเกิดขึ้นที่ 1.1 และ 1.2 ดังกล่าวมาแล้ว เมื่อมีสิ่งที่เขาชอบหรือนำความพอใจมาให้ และขณะเดียวกันก็จะมีแนวโน้มที่จะไม่ให้ความสนใจ สิ่งร้าย หรือสถานการณ์ที่เขาไม่ชอบ

2. การตอบสนอง (Responding) พฤติกรรมในขั้นนี้เกิดต่อเนื่องจากพฤติกรรมขั้นที่ 1 คือการรับหรือการให้ความสนใจต่อสถานการณ์หรือสิ่งร้ายต่าง ๆ ในขั้นนี้บุคคลจะถูกจูงใจให้เกิด ความสนใจอย่างเต็มที่ (Actively Attending) ซึ่งหมายความว่า บุคคลนั้นได้เกิดความรู้สึก ผูกมัดตัวเองต่อสิ่งร้ายหรือสถานการณ์ที่มากกระตุ้น ความรู้สึกผูกมัดนี้ยังเป็นเพียงความรู้สึกขั้นต้น จึง ยืนยันไม่ได้แน่นอนว่าบุคคลนั้นมีเจตคติ หรือค่านิยมในทางใดทางหนึ่งต่อสถานการณ์หรือสิ่งร้าย นั้น ๆ ในขั้นนี้อาจจะกล่าวได้ว่าบุคคลนั้นเกิดความสนใจอย่างแท้จริง ซึ่งถ้าความสนใจเกิดขึ้นก็ หมายความว่าผู้เรียนได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีความรู้สึกผูกมัดกับวัตถุ สิ่งของ สถานการณ์ หรือ ปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง ซึ่งจะทำให้บุคคลนั้นพยายามทำปฏิกิริยาตอบสนองบางอย่าง หรือได้รับความพึงพอใจจากการมีส่วนร่วม หรือจากการทำกิจกรรมนั้น พฤติกรรมขั้นการ ตอบสนองนี้มีส่วนประกอบย่อย 3 ส่วนประกอบ คือ

2.1 การยินยอมในการตอบสนอง (Acquiescence in Responding) ในขั้นนี้ อาจจะใช้คำว่าเชื่อฟังแทนพฤติกรรมที่แสดงว่ามีการยินยอมในการตอบสนอง แต่การทำปฏิบัติ

2.2 ความเต็มใจที่จะตอบสนอง (Willingness to Respond) ในขั้นนี้บุคคลเกิดความรู้สึกผูกมัดที่จะทำปฏิกริยาบางอย่าง ซึ่งไม่ใช่เพียงเพื่อจะหลีกเลี่ยงจากสิ่งไม่พึงพอใจ หรือหลีกเลี่ยงการลงโทษ แต่จะเนื่องมาจากความเต็มใจของบุคคลนั้นจริง ๆ อาจจะกล่าวได้ว่าบุคคลนั้นเกิดความสมัครใจที่จะกระทำ ซึ่งเป็นผลจากการเลือกของบุคคลนั่นเอง

2.3 ความพอใจในการตอบสนอง (Satisfaction in Response) พฤติกรรมขั้นนี้สืบเนื่องมาจากการเต็มใจที่จะตอบสนอง เมื่อบุคคลทำปฏิกริยาบางอย่างไปแล้ว บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกพอใจ ซึ่งเป็นสภาวะทางด้านอารมณ์ของบุคคล อาจจะออกมาในรูปความพอใจ ความสนุกสนาน เป็นต้น

3. การให้ค่าหรือการเกิดค่านิยม (Valuing) คำว่าค่านิยมนี้มักจะถูกใช้บ่อย ๆ ในการเขียนวัตถุประสงค์ทางการศึกษา ซึ่งการที่เราให้ค่านิยมต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ภาวะการนิโตภาวะการณีนั่น หมายถึงว่าสิ่งนั้นหรือภาวะการณีนั้นมีคุณค่าต่อตัวเรา การให้ค่านีเกิดจากประสบการณ์และการประเมินค่าของบุคคลนั่นเอง และขณะเดียวกันก็เป็นผลจากสังคมด้วยส่วนหนึ่ง พฤติกรรมขั้นนี้บุคคลกระทำปฏิกริยาหรือมีพฤติกรรมซึ่งแสดงว่าเขายอมรับ หรือรับรู้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับตัวเขา หรือแสดงว่าเขามีค่านิยมอย่างใดอย่างหนึ่ง ในขั้นนี้เราจะไม่พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของค่านิยมต่าง ๆ แต่จะพิจารณาเฉพาะถึงขอบข่ายการยอมรับในตัวบุคคลเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เขาเห็นว่ามีคุณค่า ซึ่งเราเรียกระบวนการนั้นว่า อินเทอนอลไลเซชัน (Internalization) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ พฤติกรรมของบุคคลในขั้นนี้เป็นขั้นที่บุคคลได้พัฒนา หรือปรับปรุงสิ่งที่เขาเกิดความตระหนักให้อยู่ในภาวะที่เขาสามารถบังคับได้ หรือเป็นสิ่งที่ เป็นของเขาอย่างแท้จริง พฤติกรรมขั้นนี้ส่วนมากมักจะใช้คำว่าเจตคติ และค่านิยม ส่วนประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมที่แสดงว่าเกิดค่านิยมขึ้น ได้แก่ การเกิดภาวะการจูงใจ หรือเกิดแรงจูงใจ ซึ่งแรงจูงใจนี้ไม่ได้เกิดจากความต้องการที่จะเชื่อฟังหรือจะปฏิบัติตาม แต่เกิดจากข้อผูกมัดที่เกิดในตัวของบุคคลนั่นเองที่มีต่อค่านิยมอันใดอันหนึ่ง ซึ่งจะเป็นตัวนำไปเกิดการปฏิบัติต่าง ๆ การเกิดค่านิยมนี้มีพฤติกรรมย่อย 3 อย่าง คือ

3.1 การยอมรับค่านิยม (Acceptance of a Value) พฤติกรรมในขั้นนี้เกี่ยวข้องกับ การลงความเห็นว่าเหตุการณ์ สิ่งของ ภาวะการณ การกระทำ ฯลฯ อย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่มีคุณค่า คำว่าความเชื่อเป็นคำที่แสดงออกซึ่งใช้แทนพฤติกรรมในขั้นนี้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งความเชื่อจะเป็นการยอมรับในด้านที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ หรืออารมณ์ของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความเชื่อนี้

3.2 ความชอบในค่านิยม (Preference for a Value) พฤติกรรมในขั้นนี้จะแทรกอยู่ระหว่างการยอมรับค่านิยม และความรู้สึกผูกมัดที่จะทำตามค่านิยมนั้น (Commitment) พฤติกรรมขั้นนี้ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงการยอมรับค่าแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นกำลังจะเต็มใจที่จะแสดงให้คนอื่นเห็นว่าเขามีค่านิยมนั้น ๆ

3.3 การผูกมัด (Commitment) พฤติกรรมในขั้นนี้จะมีระดับของความเชื่อมั่นได้มากกว่าขั้นที่ 3.2 ดังกล่าวแล้ว แสดงให้เห็นถึงระดับการยอมรับอย่างแน่นแฟ้นต่อความคิดบางอย่าง ตัวอย่างเช่น การมีความรัก ความกตัญญูต่อหน้าที่ ต่อกลุ่ม หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บุคคลใดที่แสดงให้เห็นว่ามีพฤติกรรมในขั้นนี้ย่อมหมายความว่าเขามีค่านิยมใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น ในขั้นนี้บุคคลจะเกิดภาวะการณ้ใจที่จะทำให้เกิดการกระทำบางอย่างที่สังเกตได้

4. การจัดกลุ่มค่า (Organization) เมื่อบุคคลเกิดค่านิยมต่าง ๆ ขึ้นแล้ว ซึ่งหมายความว่าค่านิยมที่เขา มีนั้นจะมีหลายชนิด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดระบบของค่านิยมต่าง ๆ ให้เข้ากลุ่มโดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมเหล่านั้น การจัดกลุ่มนี้แบ่งเป็นส่วนประกอบดังนี้

4.1 การสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับค่านิยม (Conceptualization of a Value) พฤติกรรมในขั้นนี้จะเป็นส่วนที่เกิดเพิ่มเติมของขั้น 3 (การให้ค่า) บุคคลจะสามารถมองเห็นว่าสิ่งที่เขาให้ค่าใหม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับค่านิยมที่เขา มีอยู่เดิม หรือที่กำลังจะมีต่อไป อย่างไรบ้าง การเกิดแนวความคิดนี้อาจจะออกมาในลักษณะเป็นนามธรรม (Abstract) หรือ ออกมาในรูปสัญลักษณ์ก็ได้

4.2 การจัดระบบของค่านิยม (Organization of Value System) ในขั้นนี้บุคคลจะนำเอาค่านิยมต่าง ๆ ที่เขามีอยู่มาจัดระบบ อาจจะเป็นการเรียงลำดับโดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของค่านิยมเหล่านั้น ซึ่งจะเป็นที่มาของการกำหนดปรัชญาของชีวิตของบุคคลนั้น หรืออาจจะออกมาในรูปการสังเคราะห์ (Synthesis) ค่านิยมต่าง ๆ และจากการสังเคราะห์นี้ บุคคลนั้นก็จะได้ค่านิยมใหม่สำหรับตัวเองขึ้นมา

5. การแสดงลักษณะตามค่านิยมที่ยึดถือ (Characterization by a Value Complex) พฤติกรรมขั้นนี้ถือว่าเป็นส่วนประกอบหนึ่งของขบวนการ Internalization ในขั้นนี้

5.1 การวางหลักทั่วไป (Generalized Set) พฤติกรรมในขั้นนี้แสดงให้เห็นถึงความพร้อมที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือในแนวทางใดแนวทางหนึ่ง อาจจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้ตัว แต่เป็นสิ่งที่จะเป็นแนวทางของการปฏิบัติบางอย่าง หลักทั่วไปที่เกิดขึ้นนี้จะเป็กรากฐานของบุคคลในการที่จะแก้ไขหรือควบคุมปัญหาต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลนั้น และเป็นรากฐานให้เกิดการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ความพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติบางอย่างตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

5.2 การแสดงลักษณะ (Characterization) พฤติกรรมขั้นนี้เป็นขั้นสูงสุดของขบวนการ Internalization ซึ่งแสดงให้เห็นหรือสังเกตได้โดยบุคคลอื่น การแสดงลักษณะนี้จะเป็กรากฐานที่ค่อนข้างจะถาวร ซึ่งสืบเนื่องมาจากค่านิยมที่บุคคลนั้นยึดมั่น ถ้าจะพิจารณาให้ชัดเจนจะเห็นว่าพฤติกรรมขั้นสุดท้ายนี้จะเป็กรากฐานในการปฏิบัติตัวของบุคคลเท่านั้น แต่เขาจะปฏิบัติตามแนวทางนี้หรือไม่ยอมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย ในส่วนประกอบของพฤติกรรมด้านท่าทีความรู้สึก (Affective Domain) นี้จะมีลักษณะหรือสภาวะของจิตใจประกอบหรือเกิดขึ้นหลายอย่างซึ่งขึ้นอยู่กับขั้นต่าง ๆ ของการเกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้ว สภาวะของจิตใจ ได้แก่ ความสนใจ ความพอใจ เจตคติ ค่านิยม เป็นต้น

ดังที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าเจตคติมีอิทธิพลและมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมา ดังนั้นในการที่จะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมใด ๆ ของมนุษย์ที่แสดงออกมานั้นควรมีการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติของกลุ่มสังคมนั้น ๆ ด้วยว่าเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้ทำให้เกิดความเข้าใจต่อพฤติกรรมดังกล่าว

ประโยชน์ของเจตคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, หน้า 5 – 6) กล่าวว่าเจตคติมีประโยชน์แก่คนเราดังนี้

1. ช่วยทำให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวโดยการจัดระบบสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเขาให้มี Self – Esteem โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิดความจริงบางอย่างซึ่งนำความไม่พึงพอใจมาสู่ตัวเขา

2. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิริยาตอบโต้หรือกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดออกไปนั้นส่วนมากจะทำให้สิ่งที่นำความพอใจมาให้หรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม
3. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเอง ซึ่งแสดงว่าเจตคติที่นั้นนำความพอใจมาให้บุคคลนั้น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต

ความหมายของอินเทอร์เน็ต

พรทิพย์ โล่ห์লেখา (2537, หน้า 4-5) ได้ให้ความหมายของอินเทอร์เน็ตว่า คือ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ (computer network) ที่ใหญ่ที่สุดของโลก เป็นกระบวนการสื่อสารข้อมูลทางสาย (online) ระหว่างคอมพิวเตอร์ต่างระบบและต่างชนิด ร่วมกับสายเคเบิล และผู้ใช้งานจำนวนมาก อาศัยซอฟต์แวร์ และเครื่องช่วยสื่อสารต่าง ๆ ในแง่วิชาการ Internet คือ เครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่สื่อสารกันโดย Transmission Control Protocol/Internet Protocol (TCP/IP) ซึ่งหมายถึง กฎเกณฑ์ที่ควบคุมกระบวนการส่งข่าวสารไปมาระหว่างคอมพิวเตอร์หลายร้อยชนิดที่อยู่บนอินเทอร์เน็ต สมใจ บุญศิริ (2538, หน้า 84) ได้ให้ความหมายอินเทอร์เน็ตคือ ข่ายแห่งข่าย หมายถึง การเชื่อมโยงระหว่างระบบเครือข่ายจำนวนมหาศาลทั่วโลกเข้าด้วยกันภายใต้หลักเกณฑ์มาตรฐานเดียวกัน นั่นคือใช้ โปรโตคอล ทีซีพี/ไอพี ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์ทั้งหลายในข่ายแห่งนี้สามารถติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลถึงกันได้โดยสะดวก รวดเร็ว ไม่ว่าข้อมูลเหล่านั้นจะอยู่ในรูปแบบใด ๆ อาจจะเป็น ตัวอักษร หรือข้อความ ภาพ เสียง ได้ทั้งสิ้น

กิตติ บุญยกิจโณทัย, มีชัย เจริญลักษศรี และอมรเทพ เลิศทัศนวงศ์ (2539, หน้า 21-23) ให้ความหมายอินเทอร์เน็ตว่าเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก และไม่ได้เป็นเพียงส่วนของฮาร์ดแวร์ หรือฮาร์ดแวร์ แต่เป็นสิ่งที่รวมไปด้วยคอมพิวเตอร์ สายเคเบิล และคนจำนวนมากมาย ในแง่มุมข้อจำกัดที่เรียกว่า Transmission Control Protocol/Internet Protocol (TCP/IP) เป็นชุดของเกณฑ์ที่กำหนดวิธีที่ข่าวสารจะถูกส่งไประหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ ข้อกำหนดที่เรียกว่า “โปรโตคอล” (protocol) ของการสื่อสารจะอนุญาตให้คอมพิวเตอร์ต่างชนิดกัน ซึ่งใช้ระบบปฏิบัติการต่างชนิดกัน ซึ่งใช้ระบบปฏิบัติการต่างกันสามารถติดต่อกันได้ ตัน ตันท์สุทธิวงศ์, สุพจน์ ปุณณชัยยะ และสุวัฒน์ ปุณณชัยยะ (2539, หน้า 14) ให้ความหมายว่า อินเทอร์เน็ต คือ ลักษณะการเชื่อมต่อเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่ประกอบไปด้วยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทั้งเล็กและใหญ่จำนวนมากเข้าด้วยกัน โดยมีข้อกำหนดว่าทุกเครือข่ายที่เชื่อมต่อถึงกันต้องอยู่ภายใต้มาตรฐานของการเชื่อมต่อ (โปรโตคอล) ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้งาน

กิดานันท์ มลิทอง (2539, หน้า 32) กล่าวว่า อินเทอร์เน็ต คือ ระบบการเชื่อมโยง ข่ายงานคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่มากครอบคลุมไปทั่วโลก เพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการ สื่อสารข้อมูล เช่น การบันทึกเข้าระยะไกล (remote login) การถ่ายโอนแฟ้ม ไปรษณีย์ อิเล็กทรอนิกส์ และกลุ่มอภิปราย อินเทอร์เน็ตเป็นการเชื่อมโยงข่ายงานคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ซึ่ง ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง เพื่อการเข้าถึงของแต่ละระบบที่มีส่วนร่วมอยู่ หรืออาจกล่าวได้ อินเทอร์เน็ต คือ “ข่ายงานของข่ายงาน” (Network of Network) เนื่องจากเป็นข่ายงาน ขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงข่ายงานทั้งหมดทั่วโลกเข้าไว้ด้วยกัน โดยที่อินเทอร์เน็ตตั้งอยู่ในไซเบอร์สเปซ (cyberspace) เป็นจักรวาลหรือที่ว่างเสมือนสร้างขึ้นโดยใช้โมเด็ม และติดต่อกับผู้ใช้คนอื่น ๆ ได้ อินเทอร์เน็ตจึงเป็นระบบกลไกที่ถ่ายโอนข้อมูลจากคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่งไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์ อื่น ๆ ทั่วโลก โดยใช้เกณฑ์วิธีควบคุมการส่งผ่านตามมาตรฐานอินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นมาตรฐานใน การสื่อสารระหว่างคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องในอินเทอร์เน็ต

จากการประมวลผลเกี่ยวกับความหมายของอินเทอร์เน็ต สามารถสรุปได้ว่าอินเทอร์เน็ต คือ เครือข่ายของคอมพิวเตอร์ที่มีขนาดใหญ่ มีการเชื่อมต่อกันหลาย ๆ เครือข่ายภายใต้มาตรฐาน ในการรับส่งข้อมูลที่เป็นหนึ่งเดียว

ความสำคัญของอินเทอร์เน็ต

เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ อินเทอร์เน็ตทำให้สามารถ เคลื่อนย้ายข่าวสารข้อมูลจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งได้ โดยไม่จำกัดระยะทาง ส่งข้อมูลไปหลาย แบบ ทั้งข้อความตัวหนังสือ ภาพ และเสียง โดยอาศัยเครือข่ายโทรคมนาคม เป็นตัวเชื่อมต่อ เครือข่าย อินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนชุมชนแห่งใหม่ของโลก เป็นชุมชนของคนทั่วทุกมุมโลก อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในโลกเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งนี้เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็น ข่ายงานที่ครอบคลุมข่ายงานทั้งหมดทั่วโลกเข้าไว้เป็นข่ายงานเดียวกัน ซึ่งภายในอินเทอร์เน็ตจะ ประกอบด้วยข่ายงานย่อยจำนวนมากที่กระจายอยู่ทั่วโลก จึงเป็นแหล่งรวมข่าวสารที่ใหญ่ ที่สุดในโลก

การใช้อินเทอร์เน็ตจะทำให้วิถีชีวิตของคนเราทันสมัย และทันเหตุการณ์อยู่เสมอ เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งรวมข่าวสารที่เป็นปัจจุบันและหลายหลายรูปแบบเพื่อสนอง ความสนใจและความต้องการของผู้ใช้ทุกกลุ่ม ที่สามารถค้นหาข้อมูลที่ต้องการได้ทันทีได้ทุกที่

ทุกเวลาตามต้องการ โดยไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปค้นคว้าตามห้องสมุด นอกจากนี้ การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลก็สามารถส่งข่าวสารกันได้ในลักษณะไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์โดยไม่ต้องเสียเวลาส่งจดหมายและเสียค่าไปรษณียากร และข่าวสารที่ส่งไปถึงผู้รับทันทีไม่ว่าผู้รับกับผู้ส่งจะอยู่ห่างไกลกันมากแค่ไหน อีกทั้งสามารถสนทนาโต้ตอบกันทันทีที่ทำได้เช่นกันโดยการพิมพ์ข้อความ หรือพูดคุยโต้ตอบกันไปมาโดยไม่ต้องเสียเวลารอคอย หรือจะให้คู่สนทนาได้เห็นหน้ากันระหว่างที่สนทนากันอยู่ก็สามารถทำได้

ปัจจุบันอินเทอร์เน็ตจึงมีความสำคัญกับวิถีชีวิตของคนเราเป็นอย่างมากในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในวงการธุรกิจ บันเทิง การศึกษา ฯลฯ ต่างก็ได้รับประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตด้วยกันทั้งนั้น อินเทอร์เน็ตทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งที่มีความหมายและใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่ง

อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย

ยอดชาย โคตรจัน (2546, หน้า 8-9) อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยเริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2530 โดยการเชื่อมต่อมินิคอมพิวเตอร์ (Mini computer) ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) ไปยังมหาวิทยาลัยเมลเบิร์นประเทศออสเตรเลีย แต่ในครั้งนี้อย่างเป็นการเชื่อมต่อโดยผ่านสายโทรศัพท์ ซึ่งสามารถส่งข้อมูลได้และไม่เป็นการถาวร

จนกระทั่งในปี พ.ศ.2535 ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC) ได้ทำการเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์กับมหาวิทยาลัย 6 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (AIT) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สถาบันเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (NECTEC), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เข้าด้วยกันเรียกว่า “เครือข่ายไทยสาร” เครือข่ายไทยสารเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีมหาวิทยาลัยและหน่วยงานราชการเข้ามาเชื่อมต่อเครือข่ายนี้เพิ่มขึ้นอีกจำนวนมาก จะเห็นได้ว่าอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยขณะนั้นยังจำกัดอยู่ในวงการศึกษา และการวิจัยเท่านั้น ไม่ได้เป็นเครือข่ายที่ให้บริการในรูปของธุรกิจ แต่ทางสถาบันนั้น ๆ จะเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง

ต่อมาในปี พ.ศ.2537 ความต้องการในการใช้อินเทอร์เน็ตจากภาคเอกชนมีมากขึ้น การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) จึงได้ร่วมมือกับบริษัทเอกชน เปิดบริการอินเทอร์เน็ตให้แก่บุคคล และผู้สนใจทั่วไปได้สมัครเป็นสมาชิก พร้อมตั้งขึ้นในรูปแบบของบริษัทผู้ให้บริการ อินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ เรียกว่า “ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต” หรือ ISP (Internet Service Provider) จนใช้กันมาอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

บริการในอินเทอร์เน็ต

นารินทร์ สุวรรณวารีย์ (2543, หน้า 38–40) กล่าวว่า บริการในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท สามารถเลือกใช้ได้ตามความต้องการ ดังนี้

1. จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ เป็นบริการที่ผู้ใช้บริการสามารถส่งจดหมายถึงบุคคลองค์กร สถาบัน ฯลฯ โดยผู้รับจะได้รับผ่านจอคอมพิวเตอร์ หรือพิมพ์เป็นเอกสารได้ทันทีหากผู้รับไม่อยู่ที่จอคอมพิวเตอร์ จดหมายนี้จะถูกส่งไว้ในตู้ คือ ในหน่วยความจำที่เสมือนเป็นตู้รับจดหมายในคอมพิวเตอร์ ซึ่งผู้รับจะรับเวลาใดก็ได้ และจะโต้ตอบเวลาใดก็ได้เช่นกัน

2. การเข้าใช้เครื่องระยะไกล คือ การที่ผู้ใช้สามารถติดต่อกับเครื่องคอมพิวเตอร์ที่อยู่ห่างไกลได้ เสมือนได้นั่งอยู่ที่หน้าเทอร์มินัลของเครื่องนั้น ๆ โดยผู้ใช้เพียงทำงานอยู่หน้าเทอร์มินัลของเครื่องของตนเองเท่านั้น แล้วเรียกคำสั่งที่ใช้ในการติดต่อกับเครื่องระยะไกลทางเครือข่ายคอมพิวเตอร์

การเข้าใช้เครื่องระยะไกลทำได้ 2 วิธีใหญ่ คือ

2.1 การใช้คำสั่ง telnet

2.2 การใช้คำสั่ง hytelnet

3. การโอนถ่ายแฟ้มข้อมูล (File Transfer Protocol : FTP) เป็นบริการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลหรือโปรแกรมที่ผู้ใช้ต้องการจากเครื่องอื่นมาเก็บไว้ยังเครื่องของตน สามารถถ่ายโอนแฟ้มได้ทั้งที่เป็นข้อมูลทั่วไป ข่าวประจำวัน บทความ รวมทั้งโปรแกรมที่บางท่านพัฒนาขึ้นและต้องการบริจาคให้สาธารณะประโยชน์ได้ใช้โดยไม่คิดมูลค่า โปรแกรมในลักษณะนี้เรียกว่าแชร์แวร์ บางโปรแกรมก็อาจทดลองใช้เป็นการชั่วคราว หากสนใจก็อาจเสียค่าใช้จ่าย

4. กลุ่มข่าวที่สนใจ เป็นบริการที่เสมือนเป็นกระดานประกาศขายสินค้า หรือแสดงความต้องการเพื่อให้ผู้สนใจตรงกัน หรือคล้าย ๆ กันได้ส่งข่าวติดต่อกัน ข่าวที่น่าสนใจน่าเสนอไว้ว่าจะเกี่ยวกับสังคม กีฬา ศาสนา วัฒนธรรม เทคโนโลยี ปรัชญา การปรุงอาหาร การเลี้ยงสัตว์ การแลกเปลี่ยนแนวคิด ดนตรี ปัญหาต่าง ๆ ฯลฯ ทำข่าวจะมีที่อยู่ติดต่อได้ หรือติดต่อถึงกัน

5. การสนทนาแบบออนไลน์ เป็นอีกวิธีหนึ่ง ที่ผู้ใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถใช้ในการสื่อสาร ติดต่อกันแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันได้ การสนทนาแบบออนไลน์นั้นผู้สนทนาสามารถพูดคุยโต้ตอบกันผ่านหน้าจอเสมือนกับการคุยโทรศัพท์กันอยู่ เพียงแต่ใช้การพิมพ์แทนการใช้เสียง นั่นก็คือผู้ส่งและผู้รับโต้ตอบกันทางตัวอักษรบนจอคอมพิวเตอร์ซึ่งในขณะนี้มีซอฟต์แวร์ที่พัฒนาขึ้นให้สามารถพูดคุยโต้ตอบกันผ่านระบบคอมพิวเตอร์ได้ดังเช่นพูดกันทางโทรศัพท์

6. การสืบค้นข้อมูลโดยการใช้อินเทอร์เน็ต ผู้ใช้สามารถค้นหารายชื่อโปรแกรมที่ต้องการว่าเก็บอยู่ที่ใดเพื่อที่จะสามารถถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลได้ และทำหน้าที่สร้างบัตรรายการและเป็นเสมือนบรรณารักษ์ช่วยค้นหาชื่อคอมพิวเตอร์ที่เก็บแฟ้มข้อมูลที่ต้องการ

7. การสืบค้นข้อมูลโดยใช้ โทเพอร์ ผู้ใช้เครื่องอินเทอร์เน็ตสามารถค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยระบบเมนู โดยจะทำการค้นหามุ่งตรงไปยังแหล่งที่ให้ข้อมูลที่ต้องการทางจอภาพ นอกจากนี้ ยังเป็นตัวกลางให้บริการเข้าใช้ระบบจากทางไกล ถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลหรือขอใช้บริการ อินเทอร์เน็ต ค้นหา ไฮสปีด ที่เก็บแฟ้มข้อมูล การใช้โปรแกรมโทเพอร์ อำนวยความสะดวกมากเนื่องจากไม่ต้องพิมพ์คำสั่ง และไม่ต้องจดจำชื่อคอมพิวเตอร์ที่ต้องการติดต่อเพราะสามารถเลือกได้จากเมนู

8. การสืบค้นข้อมูลโดยการใช้อินเทอร์เน็ต ผู้ใช้สามารถที่จะเข้าไปค้นหาข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว หรือเสียง ที่นำเสนอให้ผู้ต้องการเรียกดู เรียกใช้ หรือสำเนาข้อมูล รูปภาพ และเสียงบางรายการ ในปัจจุบันเป็นที่นิยมมาก ไม่ว่าจะเป็นในธุรกิจการค้า การอุตสาหกรรม องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ที่จะนำเสนอประชาสัมพันธ์หน่วยงาน ผ่านอินเทอร์เน็ต โดยการสร้างเว็บไซต์ของตนเองขึ้นเผยแพร่ ซึ่งให้ผลงานในแง่ของการประชาสัมพันธ์ การค้าขายแลกเปลี่ยน การตกลงอย่างมหาศาล

9. บริการเว็ส (Wide Area Information Service : WAIS) เป็นเครื่องมือที่ช่วยค้นหาข้อมูลในรูปแบบของแฟ้มเอกสาร โดยจะรวมฐานข้อมูลไว้ด้วยกัน และเมื่อค้นหาข้อมูลที่น่าสนใจ โดยการพิมพ์ข้อความลงไป โปรแกรมจะแสดงรายการที่ค้นพบออกมาในรูปแบบของดัชนี ซึ่งสามารถเลือกดูข้อความโดยละเอียดทั้งหมด หรือถ้าเปลี่ยนเรื่องหรือเปลี่ยนหัวข้อให้ค้นหาเป็นเรื่องอื่น ก็จะแสดงรายการดัชนีในหัวข้อใหม่ออกมา การใช้งานในลักษณะนี้เหมือนกับการไปค้นหาเอกสารจากห้องสมุด ที่ต้องค้นเรื่องราวที่สนใจจากดัชนีของห้องสมุดนั้นก่อน แล้วจึงไปดึงเอาเอกสารที่ต้องการตามที่ระบุไว้ในดัชนีอีกทีหนึ่ง

10. บริการข่าวสารบนเครือข่าย ในลักษณะของการส่ง นิวส์ คือ กลุ่มข่าวซึ่งออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ เรียกว่า กลุ่มข่าว ซึ่งผู้ใช้สามารถที่จะเข้าไปอ่านในเรื่องที่ตนเองสนใจได้ และสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นได้ในลักษณะที่คล้ายกับจดหมายอิเล็กทรอนิกส์โดยเวลาส่งข่าว ทุกคนที่อ่านในกลุ่มนั้นจะเห็นข่าวที่ส่งไป

11. จดหมายข่าวหรือจดหมายเวียน เป็นระบบการบริการกระจายข่าวให้สมาชิกเมื่อมีสมาชิกรายใดรายหนึ่งส่งข่าวมาที่ศูนย์กลางบริการนี้ ได้แก่ ลิสเสิร์ฟ (Listserv) ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของเครือข่ายบิตเน็ต ศูนย์บริการจะดูแลบัญชีรายชื่อซึ่งเก็บไว้เพียงชุดเดียวเมื่อสมาชิก

12. เกม เป็นการ เล่น เกมบนระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจเล่นคนเดียวหรือหลายคนพร้อมกันก็ได้ เกมบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้สามารถที่จะถ่ายโอนด้วยเอฟพีทีทีศูนย์บริการบางแห่งยังมีเกมทางเครือข่าย (Multi User Dimensions : MUD) ซึ่งเป็นสถานะที่จำลองขึ้นมาให้ผู้ใช้เครือข่ายหลาย ๆ คนช่วยแก้ปัญหา การเล่นเกมผจญภัย รวมทั้งสนทนากับสมาชิกคนอื่น นฤชิต แวงศรีผ่อง และรุ่งทิภา ศิรินาวรัตน์ (2544, หน้า 13-15 อ้างอิงใน เพ็ญศรี โตเทศ, 2546, หน้า 14) ได้กล่าวถึงบริการที่มีอยู่หลัก ๆ 8 ด้านดังนี้

1. ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail : E-mail)

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-mail เป็นการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยผู้ส่งจะต้องส่งข้อความไปยังที่อยู่ของผู้รับ ซึ่งเป็นที่อยู่ในรูปแบบของอีเมลล์ เมื่อผู้ส่งเขียนจดหมายขึ้นมา 1 ฉบับ แล้วส่งไปยังที่อยู่นั้น ผู้รับจะได้รับจดหมายนั้น ภายในเวลาไม่กี่นาที แม้จะอยู่ห่างกันคนละซีกโลก นอกจากนี้ยังสามารถส่งแฟ้มข้อมูลหรือไฟล์แนบกับอีเมลล์ได้ด้วย นอกจากนี้ข้อความที่เป็นตัวอักษรแล้วยังสามารถส่งแฟ้มภาพและเสียงร่วมไปด้วยได้ เพื่อให้ผู้รับได้อ่านทั้งตัวอักษร รูปภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว รวมทั้งเสียงพูดหรือเสียงเพลงประกอบด้วย

2. การขอเช่าระบบจากระยะไกล หรือ เทลเน็ต (Telnet)

เป็นบริการอินเทอร์เน็ตรูปแบบหนึ่งโดยที่เราสามารถเข้าไปใช้งานคอมพิวเตอร์อีกเครื่องหนึ่งที่อยู่ไกล ๆ ได้ด้วยตนเอง โดยใช้โปรแกรม Telnet เช่น ถ้าเราอยู่ที่โรงเรียน ทำงานโดยใช้อินเทอร์เน็ตของโรงเรียนแล้วกลับไปบ้าน เรามีคอมพิวเตอร์ที่บ้านและต่ออินเทอร์เน็ตไว้ เราสามารถเรียกข้อมูลจากที่โรงเรียนมาทำที่บ้านได้ เสมือนกับเราทำงานที่โรงเรียน

3. การถ่ายโอนแฟ้ม (File Transfer Protocol : FTP)

เป็นบริการที่ใช้ในการถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลประเภทต่าง ๆ ทั้งอักษร ภาพ หรือเสียง จากคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นบรรจุลงในเครื่องของเรา (Download) หรือจะเป็นการนำข้อมูลจากเครื่องของเราส่งไปยังเครื่องบริการแฟ้ม (Upload) เพื่อให้ผู้อื่นสามารถนำไปใช้ได้

4. การสืบค้นข้อมูล (Gopher, Archie, World Wide Web)

หมายถึง การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่มากมาย

และช่วยจัดเรียงข้อมูลข่าวสารตามหัวข้ออย่างมีระบบ เป็นเมนู ทำให้เราหาข้อมูลได้ง่ายหรือสะดวกขึ้น โดยใช้โปรแกรมโกเฟอร์ (Gopher) เป็นการค้นหาข้อมูลและขอใช้ บริการด้วยระบบเมนู โดยจะกระทำการค้นหามุ่งตรงไปยังแหล่งที่ให้ข้อมูลที่ต้องการทางจอภาพ นอกจากนี้ยังเป็นตัวกลางให้บริการเข้าใช้ระบบจากระยะไกล ถ่ายโอนแฟ้มข้อมูล หรือขอใช้บริการโปรแกรมอาร์ชี (Archie) ใช้ในการค้นหาแฟ้มข้อมูลหรือโปรแกรมที่ทราบชื่อแต่ไม่ทราบว่าแฟ้มนั้นอยู่ในเครื่องบริการใดของอินเทอร์เน็ต โปรแกรมอาร์ชีจะสร้างบัตรรายการแฟ้มไว้ในฐานข้อมูล เมื่อต้องการค้นหาว่าแฟ้มนั้นอยู่ในเครื่องบริการได้ก็เพียงแค่เรียกใช้อาร์ชีและพิมพ์ชื่อแฟ้มข้อมูลที่ต้องการนั้นลงไป อาร์ชีจะตรวจค้นหาแสดงชื่อแฟ้มรายชื่อเครื่องบริการที่เก็บแฟ้มนั้นให้ทราบ การสืบค้นโดยใช้ เวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web) เป็นบริการในอินเทอร์เน็ตที่เกิดขึ้นภายหลังบริการอื่น ๆ เช่น ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ การสนทนาบนเครือข่าย การอภิปรายบนกระดานข่าว การค้นหาข้อมูล และการถ่ายโอนแฟ้ม แต่ปัจจุบันเว็บกลับเป็นการรวมเอาบริการต่าง ๆ ดังกล่าวมาไว้ที่เดียวกันได้ ทำให้มีบทบาทในอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก (N.Wichai, 2545) เวิลด์ไวด์เว็บเป็นสิ่งที่ต้องอาศัยเกณฑ์วิธีควบคุมการส่งผ่านข้อความหลายมิติ (Hypertext Transport Protocol : HTTP) เป็นมาตรฐานอินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถค้นหาข้อมูลและสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นเอกสารทั้งตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว หรือเสียง ที่นำเสนอให้ผู้ที่ต้องการเรียกดูเรียกใช้ หรือทำสำเนา การสืบค้นโดยเวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web) เป็นการสืบค้นข้อมูลในระบบข้อความหลายมิติ (Hypertext) โดยคลิกที่จุดเชื่อมโยง (Hyperlink) ซึ่งอาจเป็นคำ หรือภาพเพื่อเข้าสู่หน้าเอกสารอื่น ๆ ที่เรียกว่าเว็บเพจ (Webpage) ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน้าเอกสารต่าง ๆ เมื่อรวมกันแล้วเรียกว่าเว็บไซต์ (Website) โดยหน้าแรกจะเรียกว่า โฮมเพจ ส่วนหน้าอื่นจะเรียกว่าเว็บเพจ ที่อยู่ของเพจแต่ละเพจนั้นได้กำหนดที่อยู่ของมันเป็นสากล (Universal Resource Location) หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า URL ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งคือ โปรโตคอล ส่วนที่สองคือชื่อเครื่องที่ให้บริการหรือชื่อเครื่องแม่ข่าย ส่วนที่สามจะเป็นเส้นทางที่อยู่ของเอกสารในเครื่องที่ให้บริการตัวอย่าง เช่น <http://www.psu.ac.th/index.html> โปรโตคอลคือ http: ให้บริการคือ <http://www.psu.ac.th> ส่วนเส้นทางเอกสารคือ </index.html> การเข้าสู่เวิลด์ไวด์เว็บจะต้องใช้โปรแกรมการทำงานซึ่งโปรแกรมที่นิยมใช้งานมากในปัจจุบัน ได้แก่ เน็ตสเคป นาวิเกเตอร์ (Netscape Navigator) อินเทอร์เน็ต เอ็กพลอเรอร์ (Internet Explorer) และ มอเซอิก (Mosaic) โปรแกรมเหล่านี้ทำให้การใช้เวิลด์ไวด์เว็บในอินเทอร์เน็ตเป็นไปได้อย่างสะดวกสบาย และสามารถใช้ในการค้นหาข้อมูลได้หลากหลายรูปแบบในลักษณะสื่อหลายมิติ

5. การแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็น (Usenet)

เป็นการให้บริการแลกเปลี่ยนข่าวสารและแสดงความคิดเห็นที่ผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตทั่วโลกสามารถพบปะกัน แสดงความคิดเห็นของตน โดยมีการจัดการผู้ใช้เป็นกลุ่มข่าวหรือนิวส์กรุป (Newsgroup) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นหัวข้อต่าง ๆ เช่น เรื่องหนังสือ เรื่องการเลี้ยงสัตว์ ต้นไม้ สุขภาพ เป็นต้น การรวมอยู่ในกลุ่มอภิปรายมีประโยชน์มาก เนื่องจากสามารถได้ข้อมูลในเรื่องนั้น จากบุคคลต่าง ๆ หลากหลายความคิดเห็น สามารถนำไปใช้ในการค้นคว้า วิจัย หรือเพื่อความสนุกเพลิดเพลินได้ กลุ่มข่าวนี้จะอยู่ในกระดานข่าว (Bulletin board) หรือในยูสเน็ต (Usenet) ก็ได้ ปัจจุบันมี Usenet มากกว่า 15,000 กลุ่ม

6. การสื่อสารด้วยข้อความ (Chat, IRC-Internet Relay Chat)

เป็นการพูดคุยกันระหว่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ต โดยพิมพ์ข้อความโต้ตอบกัน ซึ่งเป็นวิธีการสื่อสารที่ได้รับความนิยมมากอีกวิธีหนึ่ง

การสนทนากันผ่านอินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนเรานั่งอยู่ในห้องสนทนาเดียวกัน แต่ละคนก็พิมพ์ข้อความโต้ตอบกันไปมาในเวลาเดียวกัน แม้จะอยู่คนละประเทศหรือคนละซีกโลกก็ตาม

7. การซื้อขายสินค้าและบริการ (Electronic Commerce : E-Commerce)

เป็นการซื้อขายสินค้าและบริการผ่านทางอินเทอร์เน็ต ปัจจุบันมีบริษัทนับหมื่นบริษัทใช้อินเทอร์เน็ตในการทำธุรกิจ และให้บริการลูกค้าตลอด 24 ชั่วโมง ในปี 2540 มีการค้าขายบนอินเทอร์เน็ตมีมูลค่าสูงถึง 1 แสนล้านบาท

8. การให้ความบันเทิง (Entertain)

ในอินเทอร์เน็ตมีบริการด้านความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เกม เพลง รายการโทรทัศน์ รายการวิทยุ เป็นต้น เราสามารถเลือกใช้บริการเพื่อความบันเทิงได้ตลอด 24 ชั่วโมง การเล่นเกมในอินเทอร์เน็ตอาจเล่นคนเดียวหรือหลายคนพร้อมกันก็ได้ ศูนย์บริการบางแห่งยังมีเกมทางเครือข่าย (Multi Use Dimension : MUD) ซึ่งเป็นสถานะที่จำลองขึ้นมาให้ผู้ใช้เครือข่ายหลาย ๆ คนช่วยแก้ปริศนาการเล่นเกมผจญภัยรวมทั้งสนทนากับสมาชิกคนอื่น

ประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต

เสรี ชีโนดม (2543, เว็บไซต์ อ้างอิงใน ไอยเรศ นาคโสภณ และคณะ, 2548, หน้า 26) ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทางการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. การใช้เครือข่ายเพื่อการติดต่อสื่อสารเป็นการติดต่อระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเพื่อส่งรายงาน การบ้าน ปริญญาณิพนธ์ ในรูปแฟ้มข้อมูล การเป็นสมาชิกกลุ่มสนทนา เพื่อเป็นเวที

2. การใช้เครือข่ายเพื่อการสืบค้นข้อมูล ซึ่งผู้เรียน นักวิจัยและผู้สอนสามารถสืบค้นจากฐานข้อมูลทางการศึกษาและ Online Library Catalog ของห้องสมุดต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงในอินเทอร์เน็ตจากประเทศในทวีปต่าง ๆ ทั่วโลก

3. การใช้เครือข่ายเพื่อการสอน หรือการสอนทางไกลโดยผ่านเครือข่าย โดยเปิดเป็นหลักสูตรการสอนในระดับปริญญาและในแบบประกาศนียบัตร เรียกว่า Online Program ซึ่งผู้เรียนสามารถสมัครและเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ส่วนกิจกรรมการเรียนการสอน เอกสารและการติดต่อต่าง ๆ อยู่ในรูปของแฟ้มอิเล็กทรอนิกส์

ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2545, หน้า 55-56) ได้รวบรวมประโยชน์และคุณค่าอันจะเกิดแก่ตัวผู้เรียนในการประยุกต์อินเทอร์เน็ตในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

1. อินเทอร์เน็ตทำให้ระบบการเรียนการสอนในห้องเรียนแบบเดิมเปลี่ยนไปเพราะอินเทอร์เน็ตเป็นการเปิดโลกทางการศึกษาให้แก่ผู้เรียน
2. สามารถจัดหาข้อมูลสารสนเทศได้มากมายให้แก่ผู้เรียนในลักษณะที่สื่อประเภทอื่นไม่สามารถทำได้
3. ทำให้ผู้เรียนฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะทักษะการวิเคราะห์แบบสืบค้น การคิดเชิงวิเคราะห์ การวิเคราะห์ข้อมูล การแก้ปัญหาและการคิดอย่างอิสระ
4. สนับสนุนการสื่อสารและการร่วมมือกันของผู้เรียน ไม่ว่าจะในลักษณะของผู้เรียนร่วมห้องหรือผู้เรียนต่างห้องเรียนบนเครือข่ายเดียวกัน
5. สนับสนุนกระบวนการสหสาขาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกันโดยใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อ
6. ช่วยขยายขอบเขตห้องเรียนออกไป เพราะผู้เรียนสามารถค้นคว้าข้อมูลข่าวสารความรู้ต่าง ๆ ตามความสนใจได้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้การเรียนไม่จำกัดอยู่ภายในห้องเรียน
7. ผู้เรียนสามารถติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งปรึกษาและขอคำแนะนำจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ผู้เรียนสนใจได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าเรื่องที่ตนสนใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. ผลพลอยได้ของการใช้อินเทอร์เน็ต คือ การที่ผู้เรียนได้มีความคุ้นเคยกับโปรแกรมประยุกต์ต่าง ๆ และสำหรับผู้เรียนคนไทยการใช้อินเทอร์เน็ตทำให้นักเรียนมีโอกาส

ฝึกการใช้ภาษาอังกฤษ เพราะข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ

วิทยา ถาวรพงษ์ (2546) ให้ประโยชน์ของอินเทอร์เน็ต ไว้ดังนี้

1. รับ – ส่งจดหมาย (E-mail)
2. ค้นหาข้อมูล ภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว
3. ดาวน์โหลดโปรแกรม
4. ขายสินค้า โฆษณาหรือสั่งซื้อสินค้า
5. เล่นเกมผ่านอินเทอร์เน็ต
6. พูดคุยผ่านอินเทอร์เน็ตแทนโทรศัพท์
7. รับ-ส่งแฟกซ์
8. ดูหนัง ฟังเพลง
9. และอื่น ๆ อีกมากมาย

โทษของอินเทอร์เน็ต

ยอดชาย โคตรอุทิน (2546, หน้า 17-18) แม้ว่าอินเทอร์เน็ตจะมีคุณสมบัติที่เป็นประโยชน์มากมาย แต่ก็มีข้อเสียเช่นกัน เพราะผลจากการเชื่อมโยงเครือข่ายถึงกันทั่วโลกมีทั้งผู้ใช้และข้อมูลที่ปะปนกันอยู่ทั้งในส่วนที่ดีและไม่ดี จึงมีข้อพึงระวังจากปัญหาที่เกิดจากการใช้อินเทอร์เน็ตสามารถจำแนกได้ดังนี้

1. การสืบค้นข้อมูล ข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นข้อมูลที่ยังมิได้มีการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ องค์กรหรือสถาบันใด และเป็นข้อมูลที่ผู้ใช้เครือข่ายทุกคนมีสิทธิ์ที่จะนำเสนอความคิดเห็นเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างอิสระ ผู้ใช้จึงจำเป็นต้องตรวจสอบข้อมูลและใช้วิจารณญาณในการเลือกสรรเอง
2. การติดต่อสื่อสารในการใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการติดต่อสื่อสาร ซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกที่สุด แต่มีข้อจำกัดบางประการคือ ผู้รับไม่สามารถมองเห็นลักษณะ อากาหรือสีหน้าของผู้ส่ง ดังนั้นการส่งข้อความควรให้มีความชัดเจน กระชับ ถูกต้อง และถูกกาลเทศะ เพื่อป้องกันการเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้นได้
3. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การที่อินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายไร้พรมแดนที่ไม่มีเจ้าของและไม่ขึ้นกับกฎระเบียบขององค์กรใดองค์กรหนึ่ง ผู้ใช้เครือข่ายที่ต้องการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือนำเสนอความคิดบนเครือข่ายจึงจำเป็นต้องมีจรรยาบรรณในการใช้อินเทอร์เน็ต โดยตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและหลีกเลี่ยงการนำเสนอข้อมูลที่ไม่เหมาะสม คลาดเคลื่อนหรือ อาจกระทบกระเทือน สร้างความเสียหายต่อผู้อื่นได้

4. เกิดช่องว่างของความคิดและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลที่อยู่ในชนบทและในเมืองเนื่องจากการติดต่อแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล จะกระทำโดยกลุ่มที่มีการศึกษาและมีฐานะในระดับหนึ่ง ซึ่งอยู่ในสังคมยุคข่าวสารข้อมูล แต่บุคคลที่อยู่ในชนบทที่เป็นเกษตรกรอยู่ห่างไกลมีการศึกษาน้อย ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำก็จะเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ในสังคมอีกลักษณะหนึ่งทำให้เกิดช่องว่างระหว่างความคิดของบุคคลทั้งสองกลุ่ม

5. เกิดการโจรกรรมข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ซึ่งเป็นผลจากความเจริญเติบโตของระบบข่าวสารข้อมูลทำให้มีแนวโน้มที่จะรวมศูนย์ข้อมูลอยู่ในที่เดียวกัน การโจรกรรมข้อมูลก็จะเป็นไปได้ง่ายหากผู้หนึ่งเข้าใจถึงกลไกต่าง ๆ ก็สามารถรู้ถึงข้อมูลอันเป็นความลับของบริษัทหรือหน่วยงานราชการมาใช้ประโยชน์

6. การหมกมุ่นอยู่กับสมองกลและเครื่องจักร อาจทำให้มนุษย์ขาดความสมบูรณ์ในการใช้ชีวิตอันมีวัฒนธรรมที่ละเอียดอ่อน เพราะขาดการพบปะผู้คนโดยการสัมผัสระหว่างตัวคนต่อตัวคนและที่สำคัญที่สุดคือ เมื่อชีวิตส่วนใหญ่จมอยู่กับเครื่องไฟฟ้าก็อาจห่างไกลธรรมชาติ มีผลกระทบต่อจิตใจและความสุนทรีย์ของมนุษย์

7. ไวรัส หนอนอินเทอร์เน็ต และระเบิดเวลา เป็นโปรแกรมอิสระไม่พึ่งประสงค์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะก่อวินาศกรรม ทำลายข้อมูลหรือทำให้คอมพิวเตอร์ทำงานช้าลง รวมไปถึงการเข้าครอบครองทรัพยากรทำให้ระบบทำงานช้าและเสียหายได้

สรุป อินเทอร์เน็ต คือ เครือข่ายขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถค้นคว้าข้อมูลข่าวสาร และติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่าย อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์มากมายมหาศาล เป็นแหล่งค้นคว้าขนาดใหญ่ เป็นช่องทางการติดต่อธุรกิจการค้าที่สะดวก รวดเร็ว และประหยัดเวลา อินเทอร์เน็ตมีประโยชน์ก็ย่อมมีโทษเช่นกัน การเผยแพร่ข้อความ ภาพ โปรแกรม ที่ไม่เหมาะสม หลอกลวงและเป็นอันตรายแก่บุคคลที่ขาดวิจารณญาณโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ต

งานวิจัยภายในประเทศ

พจนารถ ทองคำเจริญ (2539, อ้างอิงใน เพชรรัตน์ ท่ากลาง, 2549, หน้า 29) ศึกษาเรื่อง สภาพ ความต้องการ และปัญหาในการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จากการศึกษาพบว่า อาจารย์และนักศึกษาใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นข้อมูล การส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น และมีความต้องการให้พัฒนาอุปกรณ์พื้นฐานให้มีความพร้อม โดยเฉพาะคู่สายและความเร็วใน

คมกริช ทักฟ้า (2540, อ้างอิงใน เพชรรัตน์ ท่ากลาง, 2549, หน้า 31) ศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์เพื่อโรงเรียนไทย พบว่า เหตุผลของการใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดคือ ความบันเทิง และมีประโยชน์ต่อการเรียน นักเรียนใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยสัปดาห์ละ 6.67 ชั่วโมง นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาดาวน์โหลดเข้าถึงเว็บไซต์ด้านความบันเทิง ใช้ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการติดต่อสื่อสารกับ

นารีรัตน์ สุวรรณวารี (2543) ศึกษา พฤติกรรมจริยธรรมในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้บริการระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในด้านบันเทิง การค้นคว้าข้อมูลผ่านเว็บไซต์ การติดต่อสื่อสารหาเพื่อนใหม่ การเรียนรู้การใช้งานระบบเครือข่ายของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่เรียนรู้จากเพื่อน เหตุผลในการตัดสินใจใช้อินเทอร์เน็ตเพราะแสดงให้เห็นถึงความทันสมัย สำหรับปริมาณการใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ สัปดาห์ละ 1-2 วัน และส่วนใหญ่เป็นสมาชิกและใช้บริการระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สถาบันการศึกษาที่ตนเองศึกษา

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติบริการ (2544, อ้างอิงใน เพ็ญศรี โตเทศ, 2546, หน้า 47) ได้ทำการสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2544 โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ ใช้เวลาสำรวจ 2 เดือน มีผู้ตอบแบบสอบถามหลังจากคัดกรองความซ้ำซ้อนแล้วประมาณ 20,000 ฉบับ พบว่ากลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ร้อยละ 49.1 มีอายุระหว่าง 20 – 29 ปี รองมาคือกลุ่มอายุมากกว่า 30 ปี ร้อยละ 32.4 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 74 สถานที่ใช้อินเทอร์เน็ตเปรียบเทียบปริมาณการใช้ ร้อยละ 49.3 ใช้จากบ้าน ร้อยละ 29 ใช้จากที่ทำงาน และร้อยละ 11.4 ใช้จากสถานศึกษา บริการในอินเทอร์เน็ตที่ใช้มากที่สุดคือ การใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ รองลงคือการค้นหาข้อมูล และปัญหาสำคัญของการใช้อินเทอร์เน็ตอันดับแรกคือ ความล่าช้าของการสื่อสาร รองลงมาคือ การมีแหล่งข้อมูลทางเพศ และความเชื่อถือได้ของ

งานวิจัยต่างประเทศ

ฮันและคูเปอร์ (Hunt and Kuiper, 1996, unpagged อ้างอิงใน เพชรรัตน์ ท่ากลาง, 2549, หน้า 29) ได้ศึกษาพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักเรียนชาวมาเลเซีย ที่เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนที่นิวซีแลนด์ในด้านการใช้อินเทอร์เน็ต การปรับตัว ทำสนคดี โดยรวม

ทางเพศ

แมกเคนซี (Mckenzie, 1998, unpagged อ้างอิงใน เพ็ญศรี โตเทศ, 2548, หน้า 43) ได้นำเสนอแนวทางการจัดชั้นเรียน โดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งข้อมูลให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ในการนำเสนอเนื้อหา หรือเลือกค้นคว้าจากประเด็นปัญหาที่ครูผู้สอนตั้งขึ้น โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้คอยแนะนำในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

ความหมายของกลุ่ม

สุชา จันทน์เอม (2528, หน้า 236 อ้างอิงใน ถนอม เขียดแก้ว, มนัญญา พุทธปอง และ ลัดดา วงศ์สวัสดิ์, 2550 , หน้า 7) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับกลุ่มว่า

1. กลุ่ม คือ การรวมของบุคคลที่มีสิ่งเร้าความสนใจตรงกันหรือร่วมทำกิจกรรมในเวลาสถานที่เดียวกัน
2. กลุ่ม คือ การรวมของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่มีจุดประสงค์ กิจกรรม และ มาตรฐานของพฤติกรรมร่วมกัน
3. สมาชิกของกลุ่มจะต้องมีความรู้สึก มีทัศนคติ และเป้าหมายเป็นของกลุ่มมิใช่เป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
4. กลุ่มจะต้องมีการจัดระเบียบและมีโครงสร้างที่แน่นอน

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2535, หน้า 2) ได้สรุปว่า กลุ่มหมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันต่างก็ตระหนักถึงสมาชิกภาพของตน ร่วมกันดำเนินงานเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายที่มีร่วมกัน และต่างก็ได้รับความพึงพอใจบางประการจากการมีส่วนร่วมในกลุ่มนั้น

จากความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า กลุ่ม หมายถึง การรวมตัวของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ทุกคนมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในการทำกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละกลุ่มที่ได้รับเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกในกลุ่ม ทั้งนี้ทั้งกลุ่มและบุคคลจะแยกจากกันไม่ได้ จะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีปฏิริยาตอบโต้กันทั้งด้านความคิด กิริยาท่าทางหรือคำพูด

ลักษณะของกลุ่ม

อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง (2525, หน้า 53 อ้างอิงใน ถนอม เขียดแก้ว, มนัญญา พุทธปอง และลัดดา วงศ์สวัสดิ์, 2550, หน้า 8) ได้สรุปลักษณะของกลุ่มว่า กลุ่มจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. มีสมาชิกตั้งแต่สองคนขึ้นไป
2. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก
3. มีจุดมุ่งหมายและมีการทำกิจกรรมร่วมกัน
4. มีพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิก

จากลักษณะต่างๆ ของกลุ่มดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ลักษณะของกลุ่มจะต้องประกอบด้วย

1. มีสมาชิกตั้งแต่สองคนขึ้นไป
2. มีจุดมุ่งหมาย มีแนวคิด และมีการทำกิจกรรมร่วมกัน
3. มีพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ของสมาชิก
4. สมาชิกต่างมีพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ของตน มีอิทธิพลต่อกัน พึ่งพาอาศัยกัน

ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549, หน้า 3) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม หรือกระบวนการกลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลมารวมกันเพื่อศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มหลายๆ ฝ่าย ศึกษาพฤติกรรม ความเป็นผู้นำผู้ตาม ความคิด ฝึกปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และมีการศึกษาจากประสบการณ์ โดยผู้ศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น

สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2537, หน้า 272 อ้างอิงใน ถนอม เขียดแก้ว, มนัญญา พุทธปอง และลัดดา วงศ์สวัสดิ์, 2550, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มว่า เป็นการให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการที่ดีในการทำงานร่วมกัน โดยใช้กลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2535, หน้า 27) กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กลุ่มใดๆ ที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ มีขนาดเล็ก มีช่วงเวลาการเข้ากลุ่มที่จำกัดและเป็นการชั่วคราว มีเป้าหมายทั่วๆ ไปเพื่อสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล การเรียนรู้ส่วนตัว ความเจริญงอกงามของบุคคลซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายนั้นได้ สมาชิกในฐานะเป็นหน่วยของการเปลี่ยนแปลง (Agent of Change) ต้องมีส่วนร่วม มีบทบาทเป็นตัวกระทำ โดยมีผู้นำเป็นผู้เลือกอำนาจและสนับสนุน เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) และจะเน้นที่กระบวนการมากกว่าเนื้อหา (Task Oriented)

สรศักดิ์ โสฐ (2530, หน้า 10 อ้างอิงใน ภัทรภรณ์ ตาดทิพย์, 2542, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ว่า หมายถึง การจัดกิจกรรมขึ้นมาแล้วให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งความคิดและลงมือกระทำภายในสถานการณ์ที่มีการยอมรับซึ่งกันและกัน เคารพในกติกาของกลุ่ม จนเกิดการพัฒนาความคิด ความเข้าใจ และพฤติกรรมของบุคคล อันเป็นผลต่อตนเองและคนอื่นที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข

จากความหมายที่กล่าวมา สรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กิจกรรมที่จัดให้แก่สมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การเรียนรู้ส่วนตัว ความเจริญงอกงามของบุคคล โดยกระทำภายใต้สถานการณ์ที่มีการยอมรับซึ่งกันและกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาความคิด ความรู้สึกที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2535, หน้า 141) ได้สรุปว่า จุดมุ่งหมายของกลุ่มจะมี 2 ลักษณะสำคัญ คือ

1. จุดมุ่งหมายเพื่อภาระหน้าที่ (Task Goal) ได้แก่ จุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการดำเนินงานตามภาระหน้าที่ของกลุ่มให้สำเร็จลุล่วงไป เช่น เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา เพื่อให้ข้อสนเทศ เป็นต้น
2. จุดมุ่งหมายเพื่อการดำรงกลุ่ม (Maintenance Goal) ได้แก่ จุดมุ่งหมายที่เกี่ยวกับการสร้างความเหนียวแน่นในกลุ่ม การสร้างบรรยากาศของกลุ่มให้มีเสน่ห์แก่สมาชิก เป็นต้น

ประนอม เดชชัย (2531, หน้า 101-102 อ้างอิงใน ประนอม นาวิก, สุทธิณี ทาสีดา และสุภาพร บุญยวงษ์, 2550, หน้า 18) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

 1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ คือ ความเข้าใจตนเอง และเข้าใจบุคคลอื่นภายในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้บุคคลปรับตัวเองเข้ากับบุคคลในกลุ่มได้เกิดการเรียนรู้เรื่องของตนเองได้ดีขึ้น เช่น รู้ข้อบกพร่องของตนเอง หรือรู้ว่าตนเองเป็นอย่างไร เมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลในกลุ่มเกิดความเข้าใจบุคคลอื่นในกลุ่ม โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ และรู้จักซึ่งกันและกันได้ดี ทราบข้อดีและข้อเสีย ข้อบกพร่องทั้งของตนเองและคนอื่น อันจะเป็นแนวทางให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน คิดช่วยเหลือกัน ตลอดจนการปรับตัวเข้าหากันด้วย
 2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการทำงาน หรือแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน ประสบการณ์ที่จัดในกิจกรรมกลุ่ม จะช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน เพราะไม่มีมนุษย์คนใด

อยู่คนเดียวได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ฉะนั้นการฝึกกิจกรรมกลุ่มในการเรียนการสอนจะช่วยฝึกให้บุคคลเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานและร่วมมือกันแก้ปัญหา

3. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกความรู้สึกทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมในระหว่างร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น ฝึกความรู้สึกอดทน ฝึกการยอมรับความคิดเห็นของส่วนรวม เป็นต้น สิ่งที่ได้มาจากกิจกรรมกลุ่มเหล่านี้จะไปช่วยพัฒนาบุคคลและสังคมต่อไป

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530, หน้า 137 -140) กล่าวว่า การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคคลและกลุ่มนั้น มีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อสร้างความเข้าใจตนเองอย่างถูกต้อง โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์จะรู้และเข้าใจตนเองในบางด้าน แต่บางด้านมนุษย์ก็อาจเข้าใจตัวเองไม่ถูกต้อง เนื่องจากการใช้กลวิธานการป้องกันตัว หรือปัจจัยด้านอื่น กิจกรรมต่าง ๆ ในการเข้าร่วมกลุ่มเปรียบเสมือนกระจกเงาสะท้อนให้เห็นภาพของตัวเองในทุก ๆ ด้าน

2. เพื่อสร้างความเข้าใจผู้อื่น การจะเข้าใจบุคคลอื่นได้นั้นเป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้ และการเข้าใจผู้อื่นทำให้เปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงออกตามธรรมชาติของตนเอง และช่วยให้สมาชิกเข้าใจและยอมรับพฤติกรรมของกันและกัน

3. เพื่อสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกัน การทำงานเป็นกลุ่มต้องการทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม เช่น การสื่อสาร การให้และการรับ ความร่วมมือความไวในการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเป็นผู้นำ บทบาทของสมาชิกอื่น ๆ ซึ่งทักษะต่าง ๆ เหล่านี้จะสามารถเรียนรู้ได้จากการมีประสบการณ์ในกลุ่มนั่นเอง

จากจุดมุ่งหมายข้างต้น สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม คือ การให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ความเข้าใจตนเอง และเข้าใจบุคคลอื่นภายในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และเกิดการเปลี่ยนแปลง ปรับตัวเข้ากับบุคคลในกลุ่มได้ดี เกิดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน และช่วยให้เกิดการพัฒนาตนเองและสังคม

ขนาดของกลุ่มที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

ขนาดของกลุ่ม คือ จำนวนสมาชิกภายในกลุ่มที่ร่วมกระทำกิจกรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มตลอดจนการสื่อสารระหว่างสมาชิก ได้มีผู้เสนอทัศนะเกี่ยวกับขนาดของกลุ่มไว้ ดังนี้

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549, หน้า 18) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มมีผลต่อการดำเนินงานภายในกลุ่ม จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่เหมาะสมในการทำงาน คือ 5 - 10 คน โดยครูควรเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม โดยเฉพาะกลุ่มขนาดเล็กที่สมาชิกไม่เกิน 15 คน จะช่วยให้เกิด

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2546, หน้า 31) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มอาจจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการพิจารณาธรรมชาติของปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาดแตกต่างกัน จะทำให้กระบวนการปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันไปด้วย ในกลุ่มที่มีขนาดมากเกินความจำเป็นสมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนคาดหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนทั้งหมด ในขณะที่คนอื่นรู้สึกคับข้องใจที่ไม่มีงานทำ ไม่มีโอกาสได้ใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ ขนาดของกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน กลุ่มจะใหญ่เท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์นั้น จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือในกลุ่ม และระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

ทิพย์วรรณ กิตติพร (2535, หน้า 193) กล่าวว่า ขนาดและจำนวนสมาชิกของกลุ่มจะมีมากน้อยเพียงใดไม่ควรกำหนดไว้ตายตัว แต่ควรยืดหยุ่นไปตามความเหมาะสมโดยพิจารณาจากอายุของสมาชิก ชนิดของกลุ่ม สภาพของปัญหา ฯลฯ และยึดหลักให้เกิดความสอดคล้องและความเหมาะสมอันที่จะนำไปสู่ประโยชน์แก่สมาชิกอย่างทั่วถึง

ทิตินา แหมมณี และเยาวภา เตชะคุปต์ (2522, หน้า 50) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มย่อยจะเป็นเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เช่น กิจกรรมบางประเภทต้องการกลุ่มขนาดเล็ก บางกิจกรรมต้องการกลุ่มขนาดใหญ่ บางกิจกรรมยืดหยุ่นขนาดของกลุ่มได้ กลุ่มขนาดเล็กมักประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 10 - 12 คน แต่ขนาดที่เป็นที่นิยมกันคือขนาด 6 - 8 คน

จากขนาดของกลุ่มที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ขนาดของกลุ่มไม่ควรจะเล็กหรือใหญ่เกินไป ควรจะมีสมาชิกประมาณ 8 - 12 คน แต่ไม่ควรเกิน 15 คน แต่ทั้งนี้ไม่ควรกำหนดไว้ตายตัว เพราะขนาดของกลุ่มจะใหญ่เท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์นั้น จุดมุ่งหมายของกลุ่ม แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือในกลุ่ม และระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

เวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549, หน้า 19) กล่าวถึงการทำกิจกรรมกลุ่มในเด็กประถมศึกษาว่าไม่ควรเกิน 1 ชั่วโมงต่อครั้ง และสัปดาห์หนึ่งควรจัด 2 - 3 ครั้ง เพราะป้องกันการเกิดการเบื่อหน่ายได้

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2535, หน้า 66) กล่าวว่า ในการกำหนดความถี่และระยะเวลาในการเข้ากลุ่มนั้น ควรเป็นหน้าที่ของผู้นำกลุ่มที่จะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ เช่น ชนิดของกลุ่ม อายุสมาชิก ประสบการณ์ของผู้นำกลุ่ม

ทองเรือน อมรัชกุล (2523, หน้า 32) กล่าวว่า การเข้าร่วมกลุ่มควรตั้งอยู่บนรากฐานของความสมัครใจ จำนวนผู้เข้าร่วมกลุ่มและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกลุ่มแล้วแต่กำหนด ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรม ปกติแล้วสมาชิกจะได้รับมอบหมายหน้าที่แต่ละบทบาทให้ดำเนินไปสุดแล้วแต่ประเภทและจุดมุ่งหมายของกิจกรรม

จากเวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่มข้างต้น สรุปได้ว่า การกำหนดความถี่และระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่มนั้น หากจัดทำกับสถานศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาถึงการจัดเวลาเรียนของสถานศึกษา ควรเป็นหน้าที่ของผู้นำกลุ่มที่จะต้องพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ เช่น ชนิดของกลุ่ม อายุสมาชิก ประสบการณ์ของผู้นำกลุ่ม

ผู้นำกลุ่ม

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2535, หน้า 172) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า คือ บุคคลที่จัดกระบวนการที่เกี่ยวกับการสร้างอิทธิพลต่อกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม หรือของสมาชิกเพื่อก่อให้เกิดความพยายามในการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ในสถานการณ์หนึ่งๆ

บทบาทของผู้นำกลุ่ม

พรธรราย ทรรศนะประภา (2529, หน้า 10 -13) ได้อธิบายหน้าที่และบทบาทสำคัญของผู้นำกลุ่ม ดังนี้ คือ

ผู้นำกลุ่มจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะตนที่สามารถนำหรือเื้ออำนวยการกิจกรรมนั้นๆ ให้ดำเนินไปด้วยดี นอกจากนี้จะมีความรู้ความชำนาญเฉพาะที่จะสอนแล้ว สิ่งที่ต้องตระหนักต่อไปก็คือจะต้องเป็นคนช่างสังเกต รู้จักป้อนคำถามเพื่อนำไปสู่การอภิปราย รู้จักนำกลุ่มไปสู่ทิศทางที่ต้องการ ไม่ปล่อยให้สมาชิกที่เข้ารับการฝึกออกไปนอกกลุ่มนอกรทาง

ผู้นำกลุ่มต้องเน้นที่ความเจริญงอกงามของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม ทั้งด้านเนื้อหาสาระที่จะให้เรียนรู้ภายในกลุ่มและทางด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในขณะที่ทำกิจกรรม นอกจากนี้ ผู้นำกลุ่มต้องมีอารมณ์ขัน มีความยืดหยุ่น รวมทั้งมีความไวในการรับรู้ และสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี

ผู้นำกลุ่มต้องจัดเตรียมกิจกรรมต่างๆ เอาไว้ล่วงหน้าอย่างมีแบบแผน ซึ่งกิจกรรมแต่ละเรื่องจะต้องประกอบด้วยโครงสร้างดังต่อไปนี้

1. หัวข้อเรื่อง จะสอนเรื่องอะไร
2. วัตถุประสงค์ของกิจกรรม (Goal) มีอะไรบ้าง ต้องการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์หรือการเรียนรู้ในเรื่องอะไรบ้าง

3. ขนาดของกลุ่ม (Group Size) กำหนดว่ากิจกรรมนี้ต้องการสมาชิกกี่คน ต้องการแบ่งกลุ่มย่อยหรือไม่ ถ้าต้องการแบ่งกลุ่มย่อยจะต้องแบ่งเป็นกลุ่มละกี่คน สมาชิกควรจะรู้จักกันมาก่อนหรือไม่ เหล่านี้เป็นต้น ขนาดของกลุ่มเป็นสิ่งสำคัญ กลุ่มย่อยที่มีประสิทธิภาพควรมีสมาชิกประมาณ 6-8 คน เป็นอย่างมาก

4. เวลาที่ต้องการใช้ (Time Required) กำหนดว่าจะใช้เวลาในกิจกรรมทั้งหมดนี้เป็นระยะเวลากี่นาที หรือกี่ชั่วโมง

5. อุปกรณ์ (Materials) กำหนดอุปกรณ์ที่ต้องการใช้ลงไป เพื่อสะดวกในการจัดเตรียมไว้ล่วงหน้าให้พร้อม

6. การจัดสถานที่ (Physical Sating) กำหนดว่าห้องที่ใช้ควรเป็นอย่างไร เช่น มีขนาดกว้างเพียงพอที่จะแบ่งกลุ่มย่อยๆ ภายในห้องเดียวกันหรือไม่ ถ้าต้องใช้ห้องมากกว่า 1 ห้อง

7. กระบวนการ (Process) กำหนดขั้นตอนของกิจกรรมที่จะกระทำไปตามลำดับขั้นเป็นข้อๆ ไปตั้งแต่ต้นจนจบ เช่น

7.1 ผู้ฝึกอธิบายความมุ่งหมายของกิจกรรม (เขียนคำพูดลงไปด้วย)

7.2 แบ่งกลุ่มย่อย

7.3 แนะนำวิธีการ

7.4 แจกอุปกรณ์ (ถ้ามี)

7.5 เปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ถ้าต้องการคำถามนำเพื่อการอภิปราย ก็จะต้องกำหนดลงไปว่ามีคำถามอะไรบ้าง เป็นข้อๆ ไป

7.6 รวมกลุ่มใหญ่ ให้การป้อนกลับ (Feedback)

7.7 ผู้ฝึกกล่าวสรุปเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้ทำจากบทบาทของผู้นำกลุ่มข้างต้น สรุปความได้ดังนี้

1. ผู้นำกลุ่มจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ
2. ผู้นำกลุ่มต้องเน้นที่ความเจริญงอกงามของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม
3. ผู้นำกลุ่มต้องจัดเตรียมกิจกรรมต่างๆ เอาไว้ล่วงหน้าอย่างมีแบบแผน
4. ผู้นำกลุ่มต้องเป็นคนช่างสังเกต

บทบาทของสมาชิกกลุ่ม

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549, หน้า 19-21) กล่าวว่า กลุ่มจะดำเนินไปด้วยดีและสามารถดำเนินกิจกรรมให้ถึงจุดมุ่งหมายหรือไม่นั้นสมาชิกมีส่วนสำคัญมาก ดังนั้นบทบาทที่สำคัญของสมาชิกต่อกลุ่มพอจะสรุปได้ดังนี้

1. สมาชิกของกลุ่มควรเคารพในสมาชิกคนอื่นๆ เพราะในกระบวนการกลุ่มเชื่อว่าทุกคนมีศักดิ์ศรี มีคุณค่า มีความสามารถ บางสิ่งบางอย่างที่เขามีในตัวเขาอาจเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มรวมทั้งความสามารถ ความรอบรู้ ทำให้กลุ่มได้ประโยชน์จากสมาชิก
2. ต้องยอมรับการดำเนินงานภายในกลุ่ม การที่สมาชิกได้ร่วมกันทำงานแสดงความคิดเห็น แสดงความสามารถและแสดงประสบการณ์ต่างๆ ช่วยกันบุคคลพลอดภัยในการทำงาน ดังนั้นการทำงานในกลุ่มจะช่วยให้ทุกคนได้รับความรู้สึกที่สนองความต้องการของเขา ดังนั้นสมาชิกต้องยอมรับเขาและการดำเนินงานของเขาทุกคนในกลุ่มด้วย
3. การเข้าใจบทบาทของตนเอง การเข้าใจบทบาทของตนเองมีความสำคัญ ทุกคนในกลุ่มจะมีบทบาทของตนเอง ซึ่งบทบาทดังกล่าวจะมีผลต่อกระบวนการกลุ่ม ถ้าทุกคนเข้าใจบทบาทของตนเองดี ย่อมทำให้กลุ่มดำเนินไปด้วยดี
4. สมาชิกทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อกิจกรรมภายในกลุ่ม ดังนั้นความรับผิดชอบของสมาชิกจึงเป็นหัวใจสำคัญต่อกระบวนการกลุ่ม ทำให้กิจกรรมภายในกลุ่มดำเนินไปสู่จุดหมายรวมทั้งผู้นำกลุ่มต้องช่วยให้สมาชิกได้ทำกิจกรรม ไม่ข่มขู่ แต่ส่งเสริมความเป็นไปของกลุ่ม
5. สมาชิกของกลุ่มต้องให้การยอมรับ รับฟังและซาบซึ้งต่อการที่สมาชิกคนอื่นๆ ให้การช่วยเหลือกับกลุ่ม
6. สมาชิกที่ช่วยเหลือกลุ่ม ควรได้รับการชมเชยจากผู้นำกลุ่มและสมาชิกคนอื่นๆ ถ้าหากงานดำเนินไปด้วยดี ดังนั้นควรมอบหมายงานให้ตรงตามความสามารถเพื่อช่วยให้เขาได้รับความสำเร็จ และควรให้เขาได้รับความชื่นชม ชมเชยจากสมาชิกของกลุ่ม
7. สมาชิกควรปรับตัวเองให้เข้ากับกลุ่ม สมาชิกที่มีสิ่งเหมือนกันมากๆ ทำให้กลุ่มมีความมั่นคงแต่ทักษะที่แตกต่างมีส่วนช่วยเหลือกลุ่มในด้านต่างๆ แต่สิ่งที่สมาชิกควรปรับให้ตัวเองได้เข้ากับกลุ่ม คือ ด้านความคิด ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ฯลฯ
8. สมาชิกควรร่วมกิจกรรมมากๆ การร่วมกิจกรรมมากๆ ของสมาชิกช่วยให้บุคคลได้มีโอกาสมากขึ้น ได้รับประสบการณ์ที่มีประโยชน์ต่อตนเอง
9. ควรให้ความสนใจต่อปัญหาและกระบวนการในกลุ่ม การให้ความสนใจปัญหาและกระบวนการแก้ไขให้สำเร็จเป็นความสำคัญต่อกลุ่มที่จะทำให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้นสมาชิกทุกคนควรให้ความสนใจและช่วยกันหาวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์

10. ควรนำจิตวิทยาการเรียนรู้มาใช้กับกลุ่ม จิตวิทยาการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้กับกลุ่มหรือกับสมาชิกของกลุ่ม เช่น การใช้แรงเสริม แรงจูงใจ ได้แก่ การใช้แรงจูงใจให้ร่วมกัน ดำเนินการกิจกรรมกลุ่ม แรงจูงใจ ได้แก่ การใช้คำพูด ท่าทาง สิ่งของ ในทำนองเดียวกับแรงเสริมหรือการเสริมแรงควรให้แก่สมาชิกที่ช่วยให้กลุ่มดำเนินไปจนบรรลุเป้าหมาย

11. ควรทำให้กลุ่มเกิดความมั่นคง สมาชิกทุกคนควรร่วมกันทำให้สมาชิกเกิดความมั่นคงทั้งด้านอารมณ์ จิตใจ ไม่แสดงอาการท้อแท้ อ่อนแอ เพราะความมั่นคงทั้งอารมณ์และจิตใจของสมาชิก มีผลต่อการดำเนินการภายในกลุ่มและผลสำเร็จของกลุ่ม เพราะแต่ละคนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อความเป็นไปของกลุ่ม

12. สมาชิกควรให้ความร่วมมือ การให้ความร่วมมือของสมาชิกสามารถทำให้กลุ่มบรรลุไปถึงจุดหมายของกลุ่มที่ตั้งเอาไว้ ช่วยตอบสนองความต้องการที่ซ่อนเร้นในใจของบุคคลได้

13. สมาชิกทุกคนควรคำนึงถึงการสื่อสารในกลุ่ม การสื่อสารเป็นหัวใจข้อหนึ่งของกระบวนการกลุ่ม การสื่อสารที่ดีทำให้เกิดวินัยในกลุ่ม ทำให้เกิดประสิทธิภาพ การทำงานกลุ่มจะดำเนินไปด้วยดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับ การสื่อสาร

14. สมาชิกต้องมีการประเมินผลเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่ม การประเมินผลเป็นส่วนทำให้ทราบว่ากลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ในการประเมินผลนี้สมาชิกอาจประเมินด้านการทำงานร่วมกัน ผลของงานที่ออกมาที่ได้จากการประเมินทำให้ทราบว่ากลุ่มดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางที่ต้องการ

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมกลุ่ม

สมพงษ์ จิตระดับ (2530, หน้า 43-44) ได้เสนอขั้นตอนของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังต่อไปนี้

1. ขั้นนำ ได้แก่ การเริ่มบทเรียนที่น่าสนใจ การให้คำแนะนำกติกากำหนด คำสั่งต่างๆ การแบ่งกลุ่ม การรับมอบหมายงานที่กำหนดให้ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในขั้นต่อไปด้วยความเข้าใจตรงกัน และสามารถดำเนินไปได้ด้วยและควรเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้ศึกษาบททวนและซักถามเพื่อความเข้าใจด้วย

2. ขั้นกิจกรรม ได้แก่ การดำเนินบทบาทและหน้าที่ หรือกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย การเสนอความคิดเห็น การหาข้อสรุปคำตอบที่ต้องการ การเสนอผลงานและการแสดงออก

3. ขั้นอภิปราย ได้แก่ การซักถาม การวิพากษ์วิจารณ์ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ การเสนอแนวทางด้วยวิธีการต่างๆ

4. ขั้นสรุป และการนำไปใช้ ได้แก่ การประมวลเนื้อหา กิจกรรม ประสบการณ์และความคิดเห็นใน 2 ลักษณะ คือ สรุปสิ่งที่เรียนรู้ทั้งหมดจากกิจกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ศุภวดี บุญญวงษ์ (2527, หน้า 133-134) กล่าวถึง ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มไว้ ดังนี้คือ

1. ขั้นการมีส่วนร่วม ระยะนี้นักเรียนจะเข้ามามีส่วนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม หรือค้นคว้าแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้มากขึ้นด้วย ในการทำกิจกรรมจะเป็นการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ทางด้านร่างกาย คือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ หรือ กระทำด้านกิจกรรม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

1.2 ทางด้านจิตใจ คือ การที่นักเรียนเกิดความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัตินั้น อย่างแท้จริงความรู้สึกที่เกิดขึ้นนี้ จะนำไปสู่การรับรู้แนวคิดและการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาเป็นอย่างดีและช่วยให้นักเรียนสามารถจำเนื้อหาได้นานอีกด้วย

1.3 ทางด้านปัญญาหรือสมอง คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการเห็นจริง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และสร้างแนวความคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้นั้น จะทำให้การเรียนรู้มีความหมายต่อผู้เรียนมากขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาแนวความคิดและเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การตัดสินใจการวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้นั้นด้วยตนเอง

2. ขั้นวิเคราะห์ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ทันที หลังจากลงมือกระทำกิจกรรม จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวาง สามารถประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองดีขึ้น

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบ แนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น แล้วสรุปเป็นหลักการของตนเองซึ่ง ผู้เรียนสามารถนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ในอนาคตหรือประยุกต์ให้เข้ากับตนเองได้ การประยุกต์นั้น จะทำได้ 2 ลักษณะ คือ

3.1 การประยุกต์เพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ หรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้นรวมทั้ง การปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ และเพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้น และประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น

4. ขั้นประเมินผล โดยให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม จากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

เทคนิคที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2535, หน้า 36-37) ได้กล่าวถึงการใช้เทคนิคในการจัดกิจกรรมว่าบางครั้งอาจใช้เทคนิคใดเทคนิคหนึ่งหรือหลายๆ เทคนิคประกอบกัน

1. เกม (Game) เป็นการจัดสถานการณ์สมมติขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้เล่นด้วยตนเองภายใต้ข้อตกลงหรือกติกาบางอย่างที่กำหนดไว้ ผู้เล่นจะต้องตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งวิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมต่างๆ
2. บทบาทสมมติ (Role Playing) วิธีการนี้มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติเช่นเดียวกับกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนสวมบทบาทและแสดงออกตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตน เป็นหลักวิธีช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง
3. กรณีตัวอย่าง (Case) ใช้ในกรณีหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงๆ นำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนศึกษาโดยวิเคราะห์และอภิปรายกันเพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ปัญหา วิธีนี้จะช่วยให้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลอย่างถี่ถ้วน
4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการจำลองหรือสร้างสถานการณ์ขึ้น วิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่างๆ ตามสถานการณ์จริง
5. ละคร (Action of Dramatization) คือให้ผู้เรียนทดลองแสดงบทบาทตามที่เขียนไว้ วิธีนี้จะทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการทำความเข้าใจความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่น
6. กลุ่มย่อย (Small Group) กลุ่มย่อยจะเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก และช่วยให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น การใช้กลุ่มย่อยมีหลายวิธีการต่างๆ กันแล้วแต่ผู้จัดจะคิด ที่นิยมกันก็มีกลุ่มระดมสมอง กลุ่มนกรจะออก และนอกจากนี้การจัดกิจกรรมกลุ่มยังใช้เทคนิคกลุ่มแบบอื่นๆ อีก เช่น การอภิปราย การสัมมนา เป็นต้น

ประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549, หน้า 9-11) กล่าวถึงประโยชน์ของกระบวนการกลุ่มหรือกิจกรรมกลุ่มว่ามีดังนี้

1. ช่วยพัฒนาในตัวบุคคล มีดังนี้
 - 1.1 กิจกรรมกลุ่มช่วยสนองความต้องการของบุคคลได้ โดยสนองความต้องการ

ขั้นพื้นฐานทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ความปลอดภัย และ ความต้องการเป็นที่ยอมรับจากกลุ่ม

1.2 กิจกรรมกลุ่มช่วยสร้างและพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคม โดยฝึกให้ สมาชิกของกลุ่มรู้จักการเก็บอารมณ์ การแสดงอารมณ์ให้ถูกต้องและสมเหตุผล รู้จักการพูดคุย ทักทาย รวมทั้งการแสดงออกตามกาลเทศะ การแสดงสัมพันธ์ภาพกับสมาชิกคนอื่นๆ ของกลุ่ม

1.3 กิจกรรมกลุ่มช่วยพัฒนาด้านทัศนคติ ความสนใจและความสามารถ เมื่อบุคคล อยู่คนเดียวหรืออยู่นอกกลุ่ม อาจมีทัศนคติที่ไม่ชอบบางสิ่งบางอย่าง เช่น ไม่ชอบคบคนมากมาย ไม่ชอบฟังผู้อื่น ฯลฯ แต่เมื่อมาอยู่ในกลุ่มต้องระงับสิ่งที่ไม่ชอบ รู้จักฟังผู้อื่น ชื่นชมสิ่งที่เป็นสิ่งที่ดีๆ ของผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการพัฒนาทัศนคติขึ้น นอกจากนี้บุคคลอาจสนใจที่จะเล่น ละคร แต่ไม่มีโอกาสได้เล่นเมื่อมาเข้ากลุ่ม กลุ่มอาจให้เขาได้แสดงละครเพื่อให้สมาชิกดู ก็เป็น การสนับสนุนและพัฒนาความสนใจของบุคคลอีกด้วย

1.4 กิจกรรมกลุ่มช่วยพัฒนาคุณค่าด้านอาชีพ มีผู้บริหารบางคนไม่กล้าจะตัดสินใจ ไม่กล้าจะแสดงความคิดเห็น ไม่กล้าพูดหรือไม่กล้าแสดงออก แต่เมื่อมาอยู่ในกลุ่ม กลุ่มจะมี กิจกรรมฝึกการกล้าแสดงออก ฝึกความเป็นผู้นำ และฝึกการกล้าตัดสินใจ ซึ่งทำให้ผู้บริหารได้ฝึก สิ่งเหล่านี้ ซึ่งนำไปใช้เป็นประโยชน์ในงานหรือวิชาชีพของเขา

1.5 กิจกรรมกลุ่มช่วยพัฒนาด้านความรู้และทักษะต่างๆ ในการเข้ากลุ่มสมาชิกต้อง ให้ความร่วมมือในการเคารพกฎเกณฑ์ของกลุ่ม ต้องให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น การเป็นผู้รู้จักฟัง รู้จักให้ข้อมูลต่างๆ แก่สมาชิก ในการฟังนี้เองทำให้เกิดความรู้ที่เพิ่มขึ้น ได้ ความรู้จากผู้อื่น พัฒนาขึ้นจากสิ่งที่ตนได้รู้อยู่ ได้ร่วมพัฒนาทักษะในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ฝึกทำตามกลุ่ม สิ่งเหล่านี้จะเห็นได้ว่าล้วนมีประโยชน์แก่สมาชิกทั้งสิ้น

2. กิจกรรมกลุ่มมีคุณค่าในการวินิจฉัย เช่น เมื่อเราให้สมาชิกในกลุ่มมาเป็นผู้นำ ถ้า สมาชิกเกิดประหมา ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก ผู้ดำเนินการก็สามารถวินิจฉัยได้ว่า เขาอายุ และไม่สามารถปรับตัวได้ ดังนั้นต้องหาวิธีการโดยใช้กิจกรรมทำให้เขาได้พัฒนาตนเองได้

3. กิจกรรมกลุ่มมีคุณค่าในการบำบัด ในวงการแพทย์ได้นำเอากิจกรรมกลุ่มมาใช้บำบัด ผู้ป่วยทางจิต โดยเรียกว่า "จิตบำบัดหมู่" (Group Psychotherapy) ซึ่ง ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ได้เป็นผู้ริเริ่มนำวิธีจิตบำบัดหมู่ไปใช้แก่ผู้ป่วยทางจิตที่สถาบัน Tavistock Institute of Human Relation ในประเทศอังกฤษ ซึ่งต่อมาได้มีผู้นำวิธีการทางจิตบำบัดหมู่ไป ใช้กับบุคคลปกติที่ไม่มีความผิดปกติทางจิตในวงการต่างๆ เช่น วงการธุรกิจ วงการทหาร โรงงานอุตสาหกรรม และชุมชนในสังคมต่างๆ

4. กิจกรรมกลุ่มมีคุณค่าในวงการศึกษากิจกรรมกลุ่มเริ่มต้นเข้ามามีบทบาทในวงการศึกษ โดย จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) จากคำพูดของเขาที่ว่า การเรียนรู้โดยการทำ (Learning by Doing) จึงกลายมาเป็นหลักการในวงการการศึกษาที่เน้นการรวมกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ การรวมกลุ่มเพื่อทำงานและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

คมเพชร ฉัตรสุภกุล (2530, หน้า 15-17) กล่าวว่ากิจกรรมกลุ่มมีคุณค่าในด้านความเจริญงอกงาม เพิ่มความมั่นใจในตนเองมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเองดีขึ้น เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า คุณค่าของกิจกรรมกลุ่มมีหลายด้าน เช่น มีคุณค่าในด้านการพัฒนา เพราะสามารถสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ได้ มีคุณค่าในการสร้างพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม เพราะเมื่อบุคคลเข้าร่วมกิจกรรม จะได้มีโอกาสเรียนรู้เรื่องการปฏิบัติตนในสังคมและในขณะเดียวกัน ได้เรียนรู้เรื่องการควบคุมการแสดงออกทางด้านอารมณ์ด้วยการรับประสบการณ์ของสมาชิกแต่ละคน มีคุณค่าในการพัฒนาด้านทัศนคติ ความสนใจ ความสามารถ และในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม บุคคลจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลอื่น มีความเคารพผู้อื่นจึงจะทำให้อยู่ร่วมกับกลุ่มได้ นอกจากนี้แล้วยังช่วยให้บุคคลอื่นที่มาจากครอบครัวอื่นได้เรียนรู้สังคม สามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2535, หน้า 30) กล่าวว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มประเภทต่าง ๆ แล้ว นอกจากจะทำให้ได้ผลงานตามจุดมุ่งหมายของกลุ่มชนิดนั้นๆ แล้วยังมีผลทำให้บุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และมีประโยชน์ต่อผู้ให้บริการแนะแนวโรงเรียนและชุมชนอีกด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะมีผลให้นักเรียนได้รับการตอบสนองความต้องการทางสังคม อาทิเช่น ความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการยอมรับจากกลุ่ม เป็นต้น ทั้งยังก่อให้เกิดพัฒนาการด้านต่างๆ คือ

1.1 พัฒนาการด้านสติปัญญา บุคคลจะได้เรียนรู้และเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ ธรรมชาติของกลุ่ม การจัดการกับกลุ่ม และสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนรวมทั้งเรียนรู้ประสบการณ์ต่างๆ จากสมาชิกกลุ่มมากขึ้น เรียนรู้ขอบเขตการเรียนรู้ ขบวนการแก้ปัญหา การตัดสินใจ อันจะเป็นประโยชน์ในการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

1.2 พัฒนาการด้านทักษะ สมาชิกจะมีโอกาสฝึกทักษะต่างๆ ได้แก่

1.2.1 ทักษะทางสังคม เป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลอยู่ร่วมกันและทำงานกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การยอมรับความสามารถของตนเองและผู้อื่น

1.2.2 ทักษะในการศึกษาค้นคว้า เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ เช่น ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล การพูด การฟัง การอ่าน และการรายงาน

1.2.3 ทักษะทางปัญญา ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น

1.2.4 ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผนการเป็นผู้นำ การแสดงความคิดเห็นด้วยการอภิปราย

1.3 พัฒนาการด้านเจตคติ มีการเปลี่ยนแปลงต่อตนเองและต่อผู้อื่นไปในทางที่สร้างสรรค์ขึ้น กล่าวคือ มีการยอมรับตนเอง และยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการใช้อำนาจการสั่งสอนและการควบคุมผู้อื่น พอใจกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มมากขึ้น เป็นต้น

2. ประโยชน์ต่อผู้แนะแนวหรือผู้นำกลุ่ม ในฐานะผู้บริการแนะแนวซึ่งต้องจัดบริการให้กับนักเรียนเพื่อส่งเสริมและพัฒนา เพื่อป้องกันปัญหา เพื่อแก้ปัญหาให้กับนักเรียน เพื่อให้บริการนักเรียนเป็นกลุ่มได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าวข้างต้น สรุปว่า ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมกลุ่มนั้นช่วยให้รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง เข้าใจตนเอง พัฒนาด้านทัศนคติ เกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น เข้าใจผู้อื่น ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สาริณี พงษ์เจริญไทย (2534, หน้า 102 – 104) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีคะแนนทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ ด้านความรู้ ความรู้สึก ด้านความตั้งใจที่จะกระทำและรวมทุกด้านลดลง

สุทิตา จารุเดชา (2540, หน้า 42-43) ได้ศึกษาผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อเจตคติทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา พบว่า เจตคติทางอาชีพของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังการฝึกตามโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สูงขึ้น และหลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีเจตคติทางอาชีพสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ศิริวรรณ ศิริวิชัย (2542, หน้า 43) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อเจตคติที่พึงประสงค์ต่อยาเสพติดให้โทษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า หลังการทดลองนักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเจตคติ ที่พึงประสงค์ต่อยาเสพติดให้โทษของนักเรียนสูงขึ้นหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม